

საერთაშორისო საჯარო სამართლის I შუალედურის საკითხები

1. საერთაშორისო სამართლის ცნება და არსი

საერთაშორისო სამართალი საერთაშორისო სისტემას მიეკუთვნება. საერთაშორისო სისტემა მოიცავს ყველა იმ ურთიერთობას, რომელიც სახელმწიფოს გარეთ წარმოქმნილი ურთიერთობების კომპონენტებს შეიცავს, გამორჩეულად იმისა, ატარებს თუ არა ეს კონკრეტული ურთიერთობა სამთავრობათშორის თუ არასამთავრობათშორის ხასიათს, მონაწილეობს მასში ფიზიკური თუ იურიდიული პირი, პოლიტიკური პარტია თუ სახელმწიფო. ამგვარად, საერთაშორისო სისტემის ამ ცნებაში შედის ყველა საერთაშორისო მოვლენა, ერთაშორის არსებული ყველა კონტაქტი, ჩამოყალიბებული ინსტიტუტი და ა.შ.

საერთაშორისო სამართალი კონკრეტული საერთაშორისო სისტემის, სახელმწიფოთაშორისი სისტემის განუყოფელი ნაწილია და უნდა განიხილებოდეს მთელი სისტემის ყველა კომპონენტთან მჭიდრო კავშირში. საერთაშორისო სამართალი საერთაშორისო პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამხედრო, სავაჭრო და სხვა ურთიერთობების იურიდიული ჩარჩოა.

სახელმწიფოს ქცევის ყველა წესი როდი ატარებს სამართლებრივ ხასიათს და სამართლის განსაკუთრებულ სისტემას - საერთაშორისო სამართალს როდი მიეკუთვნება. **მხოლოდ იმ ნორმებს, რომლებიც სახელმწიფოთა, სხვა სუბიექტების ურთიერთშეთანხმების საფუძველზე იქმნებიან და რომელთა შესრულების უზრუნველყოფა თვით სახელმწიფოების, სხვა სუბიექტების მიერ ინდივიდუალურად ან კოლექტიურად ხდება, ეწოდება საერთაშორისო სამართალი.**

შიდასახელმწიფოებრივი სამართლისგან განსხვავებით საერთაშორისო სამართალი გამოირჩევა მრავალი თავისებურებით:

ა) საერთაშორისო სამართლის ძირითად **სუბიექტს წარმოადგენს სახელმწიფოები.** ფიზიკურ პირს მხოლოდ გარკვეულ სფეროებში ენიჭება შეზღუდული საერთაშორისო სამართლებრივი უფლება- პასუხისმგებლობა.

ბ) საერთაშორისო სამართლის **რეგულირების საგანი** მხოლოდ სახელმწიფოს მთავრობათშორისი, სახელმწიფოებრივი ურთიერთობანია. ე.ი ისეთი ურთიერთობები სადაც სახელმწიფოები მონაწილეობს როგორც ერთიანი, უზენაესი, სუვერენული უფლებების მქონე ძალა, ანუ ხელისუფლების მქონე სუბიექტი. ურთიერთობანი, რომელნიც საზოგადოებრივი, რელიგიური და სხვა ამგვარი ხაზით ხორციელდება, არ ექვემდებარება საერთაშორისო სამართალს.

B

გ) საერთაშორისო სამართლის **ობიექტად** შეიძლება იყოს მხოლოდ 1) სახელმწიფოს მოქმედება (მაგ.: მოვალეობა, დაეხმაროს მოკავშირეს). 2) მოქმედებისაგან თავის შეკავება; 3) სახელმწიფო ტერიტორია.

დ) საერთაშორისო სამართლის წყაროებია სახელმწიფოთაშორისო ხელშეკრულებები და საერთაშორისო ჩვეულებანი, ე.ი საერთაშორისო სამართლის ნორმებს ქმნის არა რაიმე ზესახელმწიფოებრივი საკანონმდებლო ორგანოები, არამედ თვით საერთაშორისო სამართლის სუბიექტები.

ე) იგივე სუბიექტები უზრუნველყოფენ საერთაშორისო სამართლის შესრულებას. დაზარალებული სახელმწიფო თვითონ, ან სხვა სახელმწიფოებთან ერთად აიძლებს დამნაშავე სახელმწიფოს აღადგინოს დარღვეული წესი და აკისრებს მას სათანადო პასუხისმგებლობას.

განასხვავებენ საყოველთაო და ლოკალურ საერთაშორისო სამართალს. ეს უკანასკნელი არეგულირებს ურთიერთობას ორ ან რამდენიმე სახელმწიფოს შორის, ხოლო საყოველთაო - თითქმის ყველა სახელმწიფოს ინტერესებს ემსახურება და მთელი საერთაშორისო საზოგადოების სამართალს წარმოადგენს. განასხვავებენ რეგიონალურ საერთაშორისო სამართალს, რომელიც გარკვეული გეოგრაფიული რეგიონის სახელმწიფოების ურთიერთობებს „„„„„„„„„„“არეგულირებს.

ყველა ლოკალური საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმა უნდა შეესაბამებოდეს საყოველთაო საერთაშორისო სამართლის ძირითად პრინციპებს, ყველა იმპერატიულ ნორმას. ლოკალური საერთაშორისო - სამართლებრივი ჩვეულებითი ნორმა არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს საყოველთაოდ აღიარებულ ჩვეულებით და სახელმწიფოებო იმპერატიულ ნორმებს.

2. საერთაშორისო სამართლის წყაროები, ნორმათა იერარქიის საკითხი

საერთაშორისო სამართლის წყაროებია სახელმწიფოთშორისი შეთანხმების შედეგად ჩამოყალიბებული ნორმები - საერთაშორისო ხელშეკრულებები და საერთაშორისო სამართლებრივი ჩვეულებები.

საერთაშორისო - სამართლებრივი ჩვეულება დაუწერელი ქცევის წესია. იგი ყალიბდება სახელმწიფოთშორისი პრაქტიკის შედეგად, რომლებიც აღიარებენ ამ ქცევის წესის სავალდებულო ძალას დუმილით ან ოფიციალური განცხადებით. სახელმწიფოთა ქცევის წესი საერთაშორისო სამართლის ჩვეულებით ნორმად რომ იქცეს, აუცილებელია გარკვეული პერიოდი (თვე, წელი, ზოგჯერ საუკუნეებიც კი), რომლის განმავლობაში სახელმწიფოები ერთნაირად იყენებენ ამ ქცევის წესს საერთაშორისო სამართლებრივ პრაქტიკაში. მხოლოდ მას შემდეგ, რაც სახელმწიფოთა უმრავლესობა აღიარებს ამ ქცევის წესს, იგი იქცევა საერთაშორისო სამართლის წყაროდ. ამგვარად, საერთაშორისო-სამართლებრივი ჩვეულება ეს არის სახელმწიფოთა შორის მიღწეული შეთანხმება ცნონ ესა თუ ის ნორმა იურიდიულად სავალდებულო ქცევის წესად. ეს ნორმა მხოლოდ მათთვისაა სავალდებულო, ვინც მას ცნობს. წინააღმდეგ შემთხვევაში არ შეიძლება მას თავს მოეხვიოს ქცევის ეს წესი. ჩვეულებითი ნორმა აღიარებულია ყველა ან თითქმის ყველა სახელმწიფოსთვის. საერთაშორისო სამართლის ჩვეულებითი ნორმა, რომელიც ყველა სახელმწიფოს მიერაა მიღებული „საყოველთაოდ აღიარებულ ნორმად“ ითვლება. სხვა ნორმები უფრო ლოკალურ ხასიათს ატარებენ და მხოლოდ სახელმწიფოების გარკვეული ჯგუფის ფარგლებში მოქმედებენ. მაგრამ ლოკალური საერთაშორისო - სამართლებრივი ჩვეულებითი ნორმა არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს საყოველთაოდ აღიარებულ ჩვეულებით და სახელშეკრულებო იმპერატიულ ნორმებს, რომელთა შეცვლა ცალკეულ სახელმწიფოებს ურთიერთშეთანხმებითაც კი არ შეუძლიათ.

საერთაშორისო ხელშეკრულება თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის მთავარი წყაროა, რადგანაც მხოლოდ დაწერილი ნორმა ქმნის სტაბილურ, მყარ ქცევის წესს.

საერთაშორისო სამართლის პრინციპები იურიდიული ძალის მქონე ზოგადი სახელმძღვანელო საწყისია, რომელსაც უნდა ემორჩილებოდეს ან საერთაშორისო სამართლის მთელი სისტემა ან ცალკეული დარგების ნორმები. ეს პრინციპები საერთაშორისო სამართლის წყაროს წარმოადგენს.

საერთაშორისო სამართალი იცნობს ე.წ. **დამხმარე წყაროებსაც**. ასეთი სახის წყაროები უშუალოდ არ წარმოადგენს საერთაშორისო სამართლის წყაროს, მაგრამ მნიშვნელოვან ზემოქმედებას ახდენენ საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმის ჩამოყალიბების პროცესზე. ესენია: შიდასახელმწიფოებრივი კანონი, საერთაშორისო ორგანიზაციის დადგენილებანი და სასამართლო პრეცედენტები და მეცნიერთა ნაშრომები.

შიდასახელმწიფოებრივი კანონი. ასეთი კანონი თავისთავად არ შეიძლება იყოს საერთაშორისო სამართლის წყარო, მაგრამ, თუ სხვა სახელმწიფოები აღიარებენ ამ ქცევის წესს, იგი შეიძლება გადაიქცეს საერთაშორისო ხელშეკრულების ან საერთაშორისო ჩვეულების ძალით.

საერთაშორისო ორგანიზაციის დადგენილებანი. თავისთავად, შიდასახელმწიფოებრივი კანონების მსგავსად, ისინი არ წარმოადგენენ საერთაშორისო სამართლის წყაროს. ასეთი ორგანიზაციების გადაწყვეტილებანი მიიღება არსებული წესდების შესაბამისად და ვრცელდება მხოლოდ ორგანიზაციის წევრებზე. ძირითადად ეს აქტები სამართლის ნორმის გამოყენების, ან საერთაშორისო სამართალში უკვე დაკანონებული, ან ახალი პრინციპებისა და ნორმების დეკლარირების (ოფიც. გაცნობა) ხასიათს ატარებენ.

საერთაშორისო ორგანიზაციების დადგენილებები, რომელშიც საერთაშორისო სამართლის ქცევის წესებს შეიცავენ, ძირითადად რეკომენდაციის სახეს ატარებენ და წარმოადგენენ სამართლის წყაროს ნაირსახეობას.

სასამართლო პრეცედენტები და მეცნიერთა შრომები, დასკვნები, გამოკვლევანი, მხოლოდ საერთაშორისო სამართლის ნორმათა არსებობის დადგენის დამხმარე საშუალებაა, რასაც იყენებენ საერთაშორისო ორგანოები სახელმწიფო დავების გადაწყვეტის დროს.

საერთაშორისო სამართალში „პრინციპი“ იურიდიული ძალის მქონე ზოგადი სახელმძღვანელო საწყისია, რომელსაც უნდა ემორჩილებოდეს ან საერთაშორისო სამართლის მთელი სისტემა, ან ცალკეული დარგების ნორმები.

რაც შეეხება საერთაშორისო სამართლის ნორმათა **იერარქიას**, იგი ამგვარად ჩამოყალიბდება:

1. საყოველთაოდ აღიარებული ძირითადი პრინციპები, რომელნიც ყველა ან თითქმის ყველა სახელმწიფოს მიერაა ცნობილი, ამ ქვეყნების სოციალური სისტემის არსის მიუხედავად.
2. საყოველთაო საერთაშორისო სამართლის ცალკეულ დარგში გაბატონებული პრინციპები, რომელნიც ძირითად პრინციპებთან შესაბამისობაში უნდა იყვნენ.
3. ძირითადი და დარგობრივი პრინციპების შესაბამისობაში არსებული დარგობრივი ნორმები, რომელნიც აღნიშნული პრინციპების კონკრეტიზაციას წარმოადგენენ.
4. ლოკალური საერთაშორისო - სამართლებრივი პრინციპები და ნორმები, რომელნიც ორი ან რამდენიმე სახელმწიფოს ურთიერთობებს არეგულირებენ და ზემოაღნიშნულ პრინციპებს და ნორმებს უნდა შეესაბამებოდნენ.

3. იმპერატიული და დისპოზიტიური ნორმები საერთაშორისო სამართალში განასხვავებენ იმპერატიულ და დისპოზიტიურ ნორმებს.

დისპოზიტიური საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმა ანიჭებს სუბიექტს უფლებას ურთიერთშეთანხმებით შექმნან განსხვავებული ქცევის წესი, გადაუხვიონ მას. მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მხარეებმა არ ისარგებლეს ამ უფლებით, მათი ურთიერთობა მოწესრიგდება არსებული დისპოზიტიური ნორმით. მაგალითად, ღია ზღვაში ყველა სახელმწიფოს ხომალდი ნაოსნობს თავისი ქვეყნის აღმით და სხვა ქვეყნის ხომალდს არა აქვს უფლება მისი გაჩერების, გაჩხრეკის, თუკი მეკობრეობის, მონათვაჭრობის და სხვა მსგავსი ექვი არ არის, მაგრამ ორ ან რამდენიმე სახელმწიფოს შეთანხმებით შეუძლიათ მისცენ უფლება თავიანთ სამხედრო ხომალდებს ნებისმიერ დროს ჩაატარონ ჩხრეკა სახელმწიფოების სამოქალაქო გემებზე.

მაგრამ არსებობს ნორმები, რომელთა გადახვევა ურთიერთშეთანხმებითაც არ შეიძლება, რადგან მათ მიერ დადგენილი ქცევის წესი ყველა სახელმწიფოსათვის, მთელი საერთაშორისო საზოგადოებისათვის სასიცოცხლო, უმნიშვნელოვანეს ფასეულობას წარმოადგენს. მაგ. გაეროს წესდებით, კანონგარეშეა გამოცხადებული ძალის ან ძალით მუქარის გამოყენება ერთი სახელმწიფოს მიერ მეორის მიმართ. ასეთ ნორმას იმპერატიული ხასიათი აქვს. იმპერატიულად ჩაითვლება ნორმა, რომელიც შექმნილია და აღიარებულია იმპერატიულად სახელმწიფოთა საერთაშორისო მთელი თანამეგობრობის მიერ. (ისინი გვხვდება ზემოხენებული იერარქიის პირველ სამ საფუხერზე).

4. საერთაშორისო სამართლის ძირითადი პრინციპები, მათი ცნება და სახეები.

საერთაშორისო სამართლის საგნის შესწავლისას ხშირად შევხვდებით ტერმინებს, „საერთაშორისო სამართლის პრინციპები“ და „ნორმები“. ორივე შემთხვევაში მხედველობაშია სავალდებულო იურიდიული ქცევითი წესი, რაც განსხვავდება შიდასახელმწიფოებრივი სამართლის პრინციპებისა და ნორმებისაგან. საერთაშორისო სამართალში „პრინციპი“ იურიდიული ძალის მქონე ზოგადი სახელმძღვანელო საწყისია, რომელსაც უნდა ემორჩილებოდეს ან საერთაშორისო სამართლის მთელი სისტემა, ან ცალკეული დარგების ნორმები.

საერთაშორისო სამართლის ძირითადი პრინციპები - ყველაზე უფრო ზოგადი, უმნიშვნელოვანესი და საყოველთაოდ აღიარებული საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმებია, რომლებიც იქმნებიან საერთაშორისო ხელშეკრულებების ან საერთაშორისო ჩვეულებების სახით, მაგრამ თავისი ხასიათით სხვა ნორმების მიმართ ისეთივე თანაფარდობაში არიან, როგორც კონსტიტუციური და ჩვეულებრივი კანონები. საერთაშორისო სამართლის ჩვეულებრივი ნორმები უნდა შეესაბამებოდეს სამართლის ძირითად პრინციპებს. ის ნორმები, რომლებიც არ შეესაბამებიან ძირითად პრინციპებს, მართლსაწინააღმდეგო აქტებია და ვერ წარმოშობენ იურიდიულ უფლება-მოვალეობებს.

საერთაშორისო სამართლის ძირითად პრინციპებში ზოგჯერ ურევენ **”სახელმწიფოთა ძირითად უფლება - მოვალეობებს”**.

სახელმწიფოს ძირითადი უფლებები ის უფლებებია, რომლის გარეშე ვერ იარსებებს ვერც ერთი სახელმწიფო, როგორც დამოუკიდებელი პოლიტიკური ორგანიზაცია. ეს უფლებები მიეწიება ყოველ ერს პოლიტიკური დამოუკიდებლობის მიღწევისას. ენიჭება იგი არა რომელიმე ორგანიზაციის ან სახელმწიფოს მიერ, არამედ ავტომატურად.

დღეისათვის არსებობს მძლავრი მორალურ - პოლიტიკური ფაქტორი - სახელმწიფოს (ხალხთა) ძირითადი უფლებები.

1. ყოველი ერი ან ხალხი, რომელიც ებრძვის კოლონიურ ჩაგვრას და იბრძვის დამოუკიდებლობისთვის, უფლებამოსილია მოიპოვოს იგი, ძალის გამოყენებითაც კი და მოსთხოვოს სხვა სახელმწიფოებს არ ჩაერიონ ამ ბრძოლაში მეტროპოლიის დასახმარებლად.

2. დამოუკიდებლობის მოპოვებისთანავე ყოველი ერი ან ხალხი იძენს უფლებებს.

ეს ის უფლებებია, რომელიც ეკუთვნის ყველა ერს ან სახელმწიფოს არსებობის ფაქტიდან გამომდინარე და არავის აქვს უფლება ძალით წაართვას მათ ეს უფლებები.

ამავე დროს აღნიშნული უფლებები აკისრებს სახელმწიფოებს მთელ რიგ მოვალეობებს სხვა სახელმწიფოების მიმართ: სხვა ხალხების თვითგამორკვევის უფლების აღიარებას, სხვა სახელმწიფოების პოლიტიკური დამოუკიდებლობისა და სუვერენიტეტის პატივისცემას,

B

მათი ტერიტორიული მთლიანობის ხელშეუხებლობას, ძალის გამოყენებაზე და ძალით დამუქრებაზე უარის თქმას, დავების მხოლოდ მშვიდობიანად მოგვარებას და ა.შ .

ყველა ეს უფლება-მოვალეობა დღეს ქცეულია საყოველთაო საერთაშორისო სამართლის ძირითად პრინციპებად. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის(1945) წესდება შეიცავს თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის შვიდ ძირითად პრინციპს, რომელიც ფორმულირებულია გაეროს 1970 წლის შესაბამის დეკლარაცია.

ყოველი ეს პრინციპი მოიცავს მთელ რიგ სხვა მნიშვნელოვან პრინციპებსა და ნორმებს, ამიტომ ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის ჰელსინკის თათბირზე (1975 წ.) გამოყოფილ იქნა 3 დამატებითი პრინციპი - *ტერიტორიული მთლიანობა, საზღვრების დაურღვევლობა, ადამიანის უფლებათა დაცვა.*

1. ეს პრინციპები საერთაშორისო სამართლის სისტემის უმნიშვნელოვანესი საწყისებია, მისი შინაგანი საფუძველია. 2. ეს ის ნორმებია, რომლებსაც უნდა შეესაბამებოდეს ყველა დანარჩენი საერთაშორისო - სამართლებრივი ნორმა. 3. ეს პრინციპები ყოველთვის ნორმატიულ ხასიათისაა, რომელიც გამოხატავს ამ სისტემის არსს და შინაარსს, რომლებიც გამოვლინებას პოულობს საერთაშორისო ხელშეკრულებებში, შეთანხმებებსა თუ სხვა წყაროებში. 4. ეს ყველაზე მნიშვნელოვანი, ზოგადი, საყოველთაოდ აღიარებული, უნივერსალური ნორმებია, რომელთა ადრესატი პრაქტიკულად განუსაზღვრელია. 5. ეს პრინციპები საერთაშორისო კანონიერების კრიტერიუმებია. ყველა ძირითადი პრინციპი ამკრძალავი ნორმის ხასიათს ატარებს და კრძალავს ერთი ან რამდენიმე სახელმწიფოს ყველა იმ ქმედობას და ქმედობისგან თავის შეკავებას, რომელიც სხვა სახელმწიფოების მიმართ გამოიყენება ამ უკანასკნელების სუვერენული უფლებების გათელვა-შევიწროების მიზნით.

1. სუვერენული თანასწორობა სახელმწიფოებისა

2. ძალით დამუქრებისა და ძალის გამოყენების აკრძალვა

3. სახელმწიფოს ტერიტორიული მთლიანობის ხელშეუხებლობა (1975 წ.)

4. საზღვრების ურღვევობა (1975)

(1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10 – 1970 წ.

5. საერთაშორისო დავების მშვიდობიანი გადაწყვეტა

თავდაპირველად გაეროს წესდებაში (1945)

6. სხვა სახელმწიფოს საშინაო საქმეებში ჩაურევლობა

7. ხალხთა თანასწორუფლებიანობისა და თვითგამორკვევის უფლება

8. ადამიანის უფლებათა პატივისცემა (1975)

9. სახელმწიფოს მოვალეობა - ითანამშრომლონ ერთმანეთთან გაეროს წესდების შესაბამისად

10. საერთაშორისო სამართლით განსაზღვრულ ვალდებულებათა კეთილსინდისიერი შესრულება.

5. სახელმწიფოთა სუვერენული თანასწორობის პრინციპი

ყოველი სახელმწიფო მიუხედავად მისი ტერიტორიული სიდიდისა და მოსახლეობის რაოდენობისა, სამხედრო - ეკონომიკური სიძლიერისა ან სისუსტისა, ყველა დანარჩენ ქვეყნებთან ერთად თანაბრად სარგებლობს საერთაშორისო სამართლებრივი უფლებაუნარიანობით.

არც ერთ ძლიერ სახელმწიფოს უფლება არა აქვს თავს მოახვიოს სუსტს თავისი ბატონობა ან პრივილეგიურ მდგომარეობაში დააყენოს თავისი თავი. ყველა საერთაშორისო კონფერენციაზე ყოველ სახელმწიფოს თითო ხმა მიეკუთვნება, მიუხედავად მისი ეკონომიკური, პოლიტიკური თუ სამხედრო სიძლიერისა. ყოველი სუვერენული სახელმწიფო უფლებამოსილია მიიღოს მონაწილეობა საყოველთაო საერთაშორისო სამართლის ნორმების შემუშავებაში, დაესწროს იმ საერთაშორისო კონფერენციებს, სადაც წყდება ის საკითხები, რომლებიც უშუალოდ ეხება მის ინტერესებს.

ამგვარად, ყველა სუვერენული სახელმწიფო იურიდიულად **თანასწორია**, ე.ი. თანაბარია საერთაშორისო სამართლის წინაშე. მხოლოდ გაეროს უშიშროების საბჭოში ხუთი დიდი სახელმწიფო (აშშ, ინგლისი, საფრანგეთი, ჩინეთი, რუსეთი) სარგებლობს გარკვეული პრივილეგიებით. ყოველ მათგანს მუდმივი წევრის ადგილი უკავია, ხოლო მშვიდობის დაცვასთან დაკავშირებულ ღონისძიებათა მიღების დროს ხუთივე დიდი სახ-ოს თანხმობაა საჭირო. გაეროს წესდება მთავარ პასუხისმგებლობას მშვიდობის დაცვის საქმეში სწორედ დიდ სახ-ებს აკისრებს.

სახელმწიფოები პატივს სცემენ ერთმანეთის სუვერენულ თანასწორობას და თავისებურებას, აგრეთვე ყველა უფლებას, რომლებიც დამახასიათებელია მათი სუვერენიტეტისთვის და რომლებსაც მოიცავს იგი, მათ შორის, თითოეული სახელმწიფოს იურიდიული თანასწორობის, ტერიტორიული მთლიანობის, თავისუფლებისა და პოლიტიკური დამოუკიდებლობის უფლებას.

საერთაშორისო სამართლის ფარგლებში ყველა სახელმწიფოს თანაბარი უფლებები და მოვალეობები აქვს, ისინი პატივს სცემენ ერთმანეთის უფლებას თავისი შეხედულებისამებრ განსაზღვრონ განახორციელონ ურთიერთობა სხვა სახელმწიფოსთან საერთაშორისო სამართლის შესაბამისად.

6. ძალის გამოყენებაზე ან ძალით დამუქრებაზე უარის თქმა

თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი აგრესიულ ომს კანონგარეშე აცხადებს. აკრძალულია არამართო ომის დაწყება, არამედ ნებისმიერი სახის სამხედრო, ეკონომიკური, ფინანსური, სავაჭრო და სხვა ზომების გამოყენება სხვა სახელმწიფოს დაპყრობის ან მისი პოლიტიკის დაქვემდებარების მიზნით. აგრესიული ომის დაგეგმვა, მომზადება და გაჩაღება ნიურნბერგის და ტოკიოს საერთაშორისო სამხედრო ტრიბუნალების წესდების და გენერალური ასამბლეის 1946 წლის 11 დეკემბრის რეზოლუციით, საერთაშორისო დანაშაულადაა აღიარებული და დამნაშავეს სასტიკი პასუხისმგებლობა ემუქრება.

მეოცე საუკუნის დასაწყისამდე საერთაშორისო სამართალი ომის ინსტიტუტს დავის გადაჭრის ერთ-ერთ საშუალებად ცნობდა და სიმძიმის ცენტრი ომის მოტივების სამართლიანობაზე გადაჰქონდა. მხოლოდ პირველ და მეორე მსოფლიო ომებს შორის პერიოდში, 1928 წლის 27 აგვისტოს, პარიზში დასავლეთის ქვეყნებმა დადეს ე.წ ბრიან-ელოგის პაქტი, რომლითაც უარს ამბობდნენ ომზე როგორც ეროვნული ოლიტიკის საშუალებაზე.

ყოველი სახელმწიფო მოვალეა საერთაშორისო ურთიერთობებში თავს იკავებდეს ძალისმიერი მუქარის ან ძალის გამოყენებისაგან. აგრესიული ომის წამოწყებისაგან. აგრესიული ომი არის მშვიდობის საწინააღმდეგო დანაშაული, რომელიც იწვევს პასუხისმგებლობას საერთაშორისო სამართალით.

1970 წლის დეკლარაცია შეიცავს შემდეგ ძირითად დებულებებს, რომლებიც ანვითარებს გაეროს წესდების პრინციპს: ყოველი სახელმწიფო მოვალეა თავის საერთაშორისო ურთიერთობებში თავს იკავებდეს ძალისმიერი მუქარის ან ძალის გამოყენებისგან როგორც ამა თუ იმ სახელმწიფოს ტერიტორიული ხელშეუხებლობის ან პოლიტიკური დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ, ასევე სხვა რაიმე სახით. აგრესიული ომი არის მშვიდობის საწინააღმდეგო დანაშაული, რომელიც იწვევს პასუხისმგებლობას საერთაშორისო სამართალით. ყოველი სახელმწიფო მოვალეა თავის იკავებდეს ძალისმიერი მუქარის ან ძალის გამოყენებისგან მეორე სახელმწიფოს არსებული საერთ. საზღვრების დარღვევის მიზნით, ან დავების, მათ შორის ტერიტორიულის და სახელმწიფო საზღვრებთან დაკავშირებული საკითხების გადასაწყვეტად.

ყოველი სახელმწიფო მოვალეა თავის იკავებდეს ყოველნაირი ძალმომრეობითი მოქმედებისგან, რომელიც თვითგამორკვევის, თავისუფლების და დამოუკიდებლობის უფლებას ართმევს ხალხებს.

ყოველი სახელმწიფო მოვალეა თავის იკავებდეს არარეგულირებული ზალების ან შეიარაღებული ბანდების, მათ შორის დაქირავებული რაზმების შექმნის წაქეზებისგან სხვა სახელმწიფოს ტერიტორიაზე შესაჭრელად; თავს იკავებდეს სამოქალაქო ომის აქტების ან ტერორისტული აქტების მოწვის, წაქეზებისგან.

სახელმწიფოს ტერიტორია არ უნდა იყოს სხვა სახელმწიფოს მიერ შეძენის ობიექტი ძალისმიერი მუქარის ან ძალის გამოყენების შედეგად. არავითარი ტერიტორიული შეძენა, რომელიც ძალისმიერი მუქარის ან ძალის გამოყენების შედეგია, არ უნდა იქნეს ცნობილი კანონიერად.

1974 წელს გენერალურმა ასამბლეამ მიიღო რეზოლუცია **აგრესიის განსაზღვრების შესახებ**. ამ აქტში ზუსტად განისაზღვრა თუ რა ჩაითვლება ძალის გამოყენების ყველაზე საშიშ ქმედებად, აგრესიად, რომელიც მშვიდობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულია.

აგრესიად ჩაითვლება სახელმწიფოს შეიარაღებული ძალების გამოყენება სხვა სახელმწიფოს სუვერენიტეტის, ტერიტორიული ხელშეუხებლობის, ან პოლიტიკური დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ ან გაერო-ს წესდებით დაუშვებელი სხვა რომელიმე სახით. ყოველი სახელმწიფო ვინც პირველად გამოიყენებს შეიარაღებულ ძალას, ჩაითვლება აგრესორად, თუკი უშიშროების საბჭო სხვაგვარად არ შეაფასებს ამ ნაბიჯს. აგრესიულ აქტად ითვლება ;

1. ერთი სახელმწიფოს შეიარაღებული ძალების შეჭრა ან თავდასხმა სხვა სახელმწიფოს ტერიტორიაზე და მისი ანექსია, 2. სხვა ტერიტორიის დაბომბვა, 3. შეიარაღებული ძალების თავდასხმა სხვა სახელმწიფოების სახმელეთო, საზღვაო ან საჰაერო ძალებზე 4. ერთი სახელმწიფოს შეიარაღებული ძალების მიერ სხვა სახელმწიფოს ნავსადგურების ან ნაპირების ბლოკადა 5. ერთი სახელმწიფოს ქმედება, რომელიც აძლევს სხვა სახელმწიფოს საშუალებას გამოიყენოს მისი ტერიტორია მესამე სახელმწიფოს წინააღმდეგ აგრესიის ჩასადენად. 6. ერთი სახელმწიფოს მიერ ან მისი სახელით სხვის ტერიტორიაზე შეიარაღებული ბანდების, ჯგუფების შეგზავნა და ა.შ.

თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი ყოველ სახელმწიფოს **უფლებას ანიჭებს** მასზე თავდასხმის შემთხვევაში გამოიყენოს ”ინდივიდუალური ან კოლექტიური თავდაცვის” უფლება, ე.ი შეიარაღებულ თავდასხმას დაუპირისპიროს ან საკუთარი შეიარაღებული ძალები ან მოკავშირე ქვეყნების ძალები. როდესაც ჩაგრული კოლონიური ერი ან ხალხი განთავისუფლებისთვის მშვიდობიანი საშუალებების ამოწურვის შემდეგ მიმართავს იარაღს, ეს ბრძოლა არ შეიძლება კვალიფიცირებულ იქნეს როგორც აგრესიული ომი, იგი სამართლიანი შეიარაღებული ბრძოლაა, თავდაცვითი ომია.

ამ გამონაკლისის გარდა არც ერთ სახელმწიფოს არა აქვს უფლება თავს დაესხას მეორე სახელმწიფოს, რაგინდ ჭეშმარიტად სამართლიანი მოტივი არ უნდა ჰქონდეს. იც, ვინც პირველი ასწევს მახვილს აგრესორია.

7. სახელმწიფოს ტერიტორიული მთლიანობის ხელშეუხებლობის პრინციპი

ყოველი სახელმწიფო თვითონ განსაზღვრავს თავის იურისდიქციას, რომელიც ტერიტორიის საზღვრებითაა შემოფარგლული. ყოველი სუვერენული სახ-ოს ტერიტორია შეუვალია სხვა სახელმწიფოს ხელისუფლებისათვის. არც ერთ სხვა სახელმწიფოს არ აქვს უფლება დაარღვიოს ეს უზენაესობა და შეუფარდოს საკუთარი იურისდიქცია სხვა სახელმწიფოში მცხოვრებ თავისსავე მოქალაქეებს, თუ გამონაკლისის სახით თვით ეს სახელმწიფო არ მისცემს ამის თანხმობას.

ტერიტორიული უზენაესობა განუყოფელი ცნებაა, იგი მოიცავს როგორც სახელმწიფოს სუვერენულ უფლებებს ტერიტორიაზე მმხოვრებ ადამიანებზე, ასევე თვით ტერიტორიის მიმართ უზენაესი განკარგვის უფლებას. ხმელეთი, მისი წიაღი, შიდა ტერიტორიული წყლები, ტერიტორიის თავზე მდებარე საჰაერო სივრცე მოცემული სახელმწიფოს სუვერენიტეტის ქვეშ იმყოფება.

ყოველი აქტი, რომელიც ზღუდავს ადგილობრივი სახელმწიფოს იურისდიქციას მისი ტერიტორიის რომელიმე ნაწილში ძლიერი სახელმწიფოს სასარგებლოდ, ეწინააღმდეგება თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის ძირითად პრინციპებს. სახელმწიფოს ტერიტორიული უზენაესობის შეზღუდვა დაიშვება მხოლოდ მხარეთა თანასწორუფლებიანი, ჭეშმარიტად ნებაყოფლობითი ხასიათის შეთანხმების საფუძველზე.

ასევე ხელშეუხებელია სახელმწიფოს **ტერიტორიული მთლიანობა**. ყოველი აქტი, რომელიც ლახავს სახელმწიფოს საზღვრების მყუდროებას, მართლსაწინააღმდეგოა და უფლებას ანიჭებს დაზარალებულ სახელმწიფოს გამოიყენოს საერთაშორისო სამართლით გათვალისწინებული საშუალებანი. სახელმწიფოს საზღვრების შეცვლა შეიძლება მხოლოდ თანასწორუფლებიანი შეთანხმების საფუძველზე.

როგორც ვხედავთ, ტერიტორიული მთლიანობისა და ტერიტორიული უზენაესობის ცნებები განსხვავდებიან ერთმანეთისგან. ტერიტორიული უზენაესობა უფრო ფართო, ყოვლისმომცველი კატეგორიაა, ტერიტორიული მთლიანობა კი - მისი შემადგენელი ნაწილი. ამიტომ შეიძლება ირღვეოდეს ტერიტორიული უზენაესობა, ხოლო ტერიტორიული მთლიანობა ხელშეუხებელი რჩებოდეს.

8. სხვა სახელმწიფოს საშინაო საქმეებში ჩაურევლობის პრინციპი

არც ერთ სახელმწიფოს არ აქვს უფლება ჩაერიოს სხვა სახელმწიფოს "საშინაო საქმეებში". სახელმწიფოს საშინაო საქმეებში შედის ის საკითხები, რომლებიც ყოველი ერის ან ხალხის სოციალურ-პოლიტიკური ფორმის არჩევასთან მჭიდროდ არის დაკავშირებული და განპირობებულია ამ უფლებით (პოლიტიკური რეჟიმი, ეკონომიკური, პოლიტიკური, კულტურული ცხოვრების ძირითადი მიმართულება და სხვ).

ყოველი სახელმწიფოს საშინაო ცხოვრება მისი "საშინაო საქმეა" სანამ თვითონ არ აქცევს მას საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმის ობიექტად. მაგრამ არსებობს შემთხვევები, როცა სახელმწიფოს "საშინაო საქმე" საერთაშორისო სამართლის ნორმას არღვევს და საერთაშორისო კონფლიქტს იწვევს. ეს მაშინ ხდება, როცა "საშინაო საქმე" საფრთხეს უქმნის მშვიდობისა და ხალხის უშიშროებას, არღვევს საყოველთაოდ აღიარებულ საერთაშორისო-სამართლებრივ ნორმებს. ამ თვალსაზრისით ყველაზე თვალსაჩინო მაგალითი იყო სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკა აპარტეიდის (რასობრივი დისკრიმინაციის მაღალი ფორმა) რეჟიმის წინააღმდეგ.

ჩაურევლობის პრინციპის დარღვევას **ინტერვენცია** ეწოდება. მის ყველაზე ტიპიურ მაგალითს სამხედრო ჩარევა წარმოადგენს. არსებობს არასამხედრო ინტერვენცია, მაგ. ა) ეკონომიკური ბლოკადა ბ) ფინანსურ-სამეურნეო ინტერვენცია გ) დიპლომატიური ჩარევა.

გაეროს 1970 წლის დეკლარაცია შემდგომ აზუსტებს ამ პრინციპის შინაარსს; არც ერთ სახელმწიფოს ან სახელმწიფოთა ჯგუფს არ აქვს უფლება ჩაერიოს პირდაპირ თუ არაპირდაპირ, რა მიზეზითაც უნდა იყოს, სხვა სახელმწიფოს საშინაო და საგარეო საქმეებში. ამგვარი ქმედება, საერთაშორისო სამართლის პრინციპის დარღვევაა.

არც ერთი სახელმწიფო აგრეთვე არ უნდა აწყობდეს, ეხმარებოდეს, აღვივებდეს, აფინანსებდეს, აქეზებდეს შეიარაღებულ, ტერორისტულ საქმიანობას.

ყოველ სახელმწიფოს აქვს უფლება აირჩიოს თავისი პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული სისტემა ყოველი სხვა სახელმწიფოს მხრივ ამა თუ იმ ფორმით ჩარევის გარეშე.

9. ხალხთა თანასწორუფლებიანობისა და თვითგამორკვევის პრინციპი

ორ ათწლეულზე მეტი დასჭირდა იმას, რომ ერის თვითგამორკვევის უფლება ლოკალური პრინციპიდან საყოველთაო საერთაშორისო სამართლის ძირითად პრინციპად ქცეულიყო. პირველი ასეთი საერთ. აქტი იყო გაეროს წესდება.

ყოველი ერის (ხალხის) თვითგამორკვევის უფლების შინაარსი ჩამოყალიბებულია 1960 წლის 14 დეკემბრის დეკლარაციაში კოლონიური ხალხებისა და ქვეყნებისთვის დამოუკიდებლობის მინიჭების შესახებ და გენერალური ასამბლეის 1964 წლის 14 დეკემბრის რეზოლუციაში:

ყველა ხალხს აქვს თვითგამორკვევის უფლება - ამ უფლების ძალით ისინი თავისუფლად აწესებენ თავიანთ პოლიტიკურ სტატუსს და თავისუფლად უზრუნველყოფენ თავიანთ ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ განვითარებას.

გაეროს წესდების პრეამბულა მოითხოვს ყველა სახელმწიფოსგან განავითარონ მეგობრული ურთიერთობანი სახელმწიფოთა შორის ხალხთა თანასწორობისა და თვითგამორკვევის პატივისცემის პრინციპებზე დაყრდნობით. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი საწინააღმდეგო აქტად თვლის ყოველ ხელშეკრულებას, რომელიც ზღუდავს ერის, ხალხის პოლიტიკურ დამოუკიდებლობას, მისი თვითგამორკვევის უფლებას.

ხალხის დამონება და ექსპლოატაცია უცხო სახელმწიფოს მიერ უარყოფს ადამიანის ძირითად უფლებებს და ეწინააღმდეგება გაეროს წესდებას.

ყოველი სამხედრო ან რეპრესიული ზომები, რომლებიც მიზნად ისახავენ დამოუკიდებელი ხალხის მონობაში დატოვებას - მართლსაწინააღმდეგო აქტია და უნდა შეწყდეს, რათა მისცეს ხალხს საშუალება თავისუფლად, მშვიდობის პირობებში განახორციელოს თავისი სრული დამოუკიდებლობის მოპოვების უფლება.

ყოველი ერი, რომელიც გარკვეულ ტერიტორიაზე ცხოვრობს, ამ ტერიტორიაზე არსებულ ბუნებრივ სიმდიდრეთა და რესურსების ერთადერთი პატრონია. მხოლოდ თვით ერს აქვს უფლება განსაზღვროს რა პირობით და რა წესით შეიძლება ბუნებრივი რესურსების ექსპლოატაცია. არც ერთ ხალხს არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება წაერთვას სახსრები, რომლებიც მას ეკუთვნის.

ამგვარად, ყოველი ერის თვითგამორკვევის უფლებათა რეალიზაცია **სამ ძირითად კომპონენტს** უნდა შეიცავდეს: ეროვნული და ტერიტორიული მთლიანობა, პლუს ბუნებრივი რესურსების უზენაესი მესაკუთრეობა.

B

ხალხებს, როცა ისინი ცდილობენ განახორციელონ თავიანთი თვითგამორკვევის უფლება, შეუძლიათ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესების მიზნებისა და პრინციპების შესაბამისად გამოითხოვონ და მიიღონ მხარდაჭერა ამგვარი ძალმომრეობითი ზომების საწინააღმდეგო მოქმედებასა და მათდამი წინააღმდეგობის გაწევად.

ერის თვითგამორკვევის შინაარში დასაწყისში კოლონიურ ჩაგვრაში მყოფი ხალხის უფლებად გვევლინება.

თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი კრძალავს თვითგამორკვევის უფლებას ეროვნული უმრავლესობების მიერ, თუნდაც პატარა ერების მიერ, თუკი მათ გააჩნიათ სრულინპოლიტიკური, ეკონომიკური და სხვა თანასწორუფლებიანობა სუვერენული სახელმწიფოს ფარგლებში მცხოვრებ დანარჩენ მოსახლეობასთან და აქვთ საშუალება თავისუფლად გამოხატონ თავისი პოლოტიკური თუ სხვა ნებასურვილი.

თვითგამორკვევა და გამოყოფა, დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნა, არ არის დღეს დასაშვები, თუ იგი არ იცავს სუვერენული სახელმწიფოს ტერიტორიულ მთლიანობას, არღვევს ისტორიულად შექმნილ საზღვრებს, აზიანებს სახელმწიფოს უშიშროებას და სხვა.

ამიტომ ეწინააღმდეგება საერთაშორისო სამართალს აგრესიული სეპარატიზმი, რომლის მიზანია ცალმხრივად, ძალის გამოყენებით ხელყოს სუვერენული დამოუკიდებელი სახელმწიფოს ტერიტორიული მთლიანობა, ერის თვითგამორკვევის უფლების რეალიზაციის მოტივით. ამის ნათელი მაგალითია კონფლიქტი, რომელიც მოახვიეს საქართველოს აფხაზმა სეპარატისტებმა.

10. ადამიანის უფლებების და ძირითად თავისუფლებათა პრინციპი

ადამიანის ძირითადი უფლებები კაცობრიობის განვითარების დღევანდელ ეტაპზე განუსხვისებელია ყოველგვარი გონიერი არსებისაგან, მიუხედავად მისი სქესისა, კანის ფერისა, რჯულისა, რასისა და ეროვნებისა. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა ადამიანის ძირითადი უფლებების საერთაშორისო-სამართლებრივი აღიარებისა და დაცვის თვალსაზრისით.

შეიქმნა მთელი რიგი საერთაშორისო-სამართლებრივი აქტები, რომელთა შორის აღსანიშნავია 1. გაეროს **1948** წლის ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, 2. საერთაშორისო პაქტები ადამიანის სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა შესახებ, 3. ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების შესახებ (**1966**), 4. კონვენცია რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ (**1969**) და სხვ.

ჰელსინკის თათბირის მონაწილე სახელმწიფოებმა შემდეგნაირად განსაზღვრეს ამ პრინციპის შინაარსი:

სახელმწიფოები პატივისცემით მოეკიდებიან ადამიანის ძირითად უფლებებსა და თავისუფლებებს ყველასთვის, განუსაზღვრელად რელიგიისა, სქესისა და რასისა.

ისინი ხელს შეუწყობენ და განავითარებენ მოქალაქეობრივი, პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და სხვა ამ უფლებებისა და თავისუფლებების განხორციელებას, რომლებიც გამომდინარეობენ ადამიანის ღირსებიდან და არსებითი მნიშვნელობა აქვს მათი თავისუფალი და სრული განვითარებისთვის.

ამ ფარგლებში სახელმწიფოები ცნობენ და პატივს სცემენ პიროვნების თავისუფლებას იწამოს მარტო ან სხვებთან ერთად რელიგია, იმოქმედოს საკუთარი სინდისის კარნახის თანახმად.

. სახელმწიფოები, რომელთა ტერიტორიაზე არიან ეროვნული უმცირესობანი, პატივისცემით მოეკიდებიან კანონის წინაშე ასეთ უმცირესობათა წარმომადგენელი პირების თანასწორობის უფლებას და ამრიგად დაიცავენ მათ კანონიერ ინტერესებს ამ დარგში.

. ისინი ადასტურებენ პირთა უფლებებს იცოდნენ თავიანთი უფლებებისა და მოვალეობების შესახებ ამ დარგში და მოიცავდნენ მათ შესაბამისად.

სახელმწიფოები აღიარებენ ადამიანის უფლებებს და ძირითადი თავისუფლებების საყოველთაო მნიშვნელობას, რომელთა პატივისცემა არსებითი ფაქტორია მშვიდობის, სამართლიანობის და კეთილდღეობისა.

მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ გაეროს კომპეტენტური ორგანოები ჩათვლიან, რომ სახელმწიფოში ადგილი აქვს ადამიანის უფლებათა მასობრივ და სისტემურ დარღვევას, მათ შეუძლიათ მიმართონ წესდებით გათვალისწინებულ საშუალებებს შეიარაღებული ძალების გამოყენების ჩათვლით.

11. საერთაშორისო სამართლის სუბიექტები, მათი სუბიექტუნარიანობის საფუძვლები

საერთაშორისო სამართლის ერთ-ერთი ძირითადი თავისებურება ისაა, რომ მისი ძირითადი სუბიექტები სახელმწიფოებია. საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი, სხვა დარგების სუბიექტებისგან განსხვავებით, წარმოადგენს სამართლებრივი ურთიერთობის ისეთ მონაწილეს, რომელიც არა მარტო ფლობს საერთაშორისო ნორმებით გათვალისწინებულ უფლება-მოვალეობებს, არამედ ურთიერთობის სხვა მონაწილეებთან ერთად ქმნის ამ ნორმებს და უზრუნველყოფს მათ შესრულებას.

მხოლოდ სახელმწიფოებს გააჩნიათ სრული უფლებაუნარიანობა, ის ფაქტობრივად უსაზღვროა თუკი მისი საქმიანობა არ ეწინააღმდეგება საერთ. სამართლის ძირითად პრინციპებს.

თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი გარკვეული მოცულობით სუბიექტად ცნობს აგრეთვე თავისუფლებისათვის მებრძოლ ერს, ან ხალხს. ერი ან ხალხი, რომელიც ითხოვს დამოუკიდებლობას, მაგრამ მეტროპოლის წინააღმდეგობის გამო იძულებულია მიმართოს იარაღს, თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის თვალსაზრისით აწარმოებს "შეიარაღებულ თავდაცვას" კოლონიზატორთა აგრესიის წინააღმდეგ. ასეთ ერს ან ხალხს მიენიჭება მთელი რიგი უფლებანი და ეკისრება ვალდებულებანი. გაერო მოვალეა რაც შეიძლება სწრაფად მოუღოს ბოლო წარმოშობილ კონფლიქტს და აიძულოს კოლონიზატორი ცნოს თავისუფლებისათვის მებრძოლ ერის დამოუკიდებლობა.

ბრძოლის პირველივე ნაბიჯებიდან მეტროპოლია მოვალეა მოეკიდოს აჯანყებულებს როგორც მეომარ სახელმწიფოს, ე.ი ბრძოლა უნდა წარმოებდეს თანამედროვე საერთაშორისო სამართლით გათვალისწინებული ომის კანონებისა და ჩვეულებების შესაბამისად. როდესაც ერი (ხალხი) მიმართავს გამათავისუფლებელ ომს ან შეიარაღებულ აჯანყებას, მისი ნების გამომხატველი ორგანოა ეროვნული არმია ან სხვა სახის შეიარაღებული ძალები, მათი ხელმძღვანელობა, დროებითი მთავრობა ან წინააღმდეგობის გამწევი მოძრაობის სხვა პოლიტიკური ორგანიზაციაა.

თუ ეროვნულ-გამათავისუფლებელი მოძრაობა მშვიდობიან ფორმებში მიმდინარეობს, ერის ინტერესებს გამოხატავენ ის არსებული წარმომადგენლობითი დაწესებულებები, რომლებიც ბრძოლის გარდამავალ ეტაპზე ყალიბდებიან როგორც შინაგანი თვითმმართველობის ორგანოები. დამოუკიდებლობის მოპოვებამდე აღნიშნული ორგანიზაციები და ორგანოები უფლებამოსილი არიან: დაამყარონ საერთაშორისო სამართლებრივი ურთიერთობა სხვა სახელმწიფოებთან, დააარსონ თავისი მუდმივი წარმომადგენლობა დიპლომატიური სტატუსით, ხელი მოაწერონ საერთაშორისო ხელშეკრულებებს და ა.შ.

ასევე საერთაშორისო სამართლის არაძირითად, განსაკუთრებულ სუბიექტს წარმოადგენს **საერთაშორისო გაერთიანებანი** - გაერო, მისი სპეციალიზებული დაწესებულებანი, რომლებიც სახელმწიფოთაშორის ხასიათს ატარებენ. ეს ორგანიზაციები საერთაშორისო ასპარეზზე მათი წესდებით მოქმედებენ. ~~~~~

სახელმწიფო არის პირველადი, ძირითადი სუბიექტი, საერთაშორისო ორგანიზაცია კი მეორადი, არაძირითადი, წარმოებული სუბიექტია, რომლის უფლებაუნარიანობა ზუსტადაა განსაზღვრული საერთაშორისო სამართლის ძირითადი პრინციპებით. აქედან გამომდინარე, არავითარ შემთხვევაში არ უნდა გავაიგივოთ სახელმწიფოს და საერთაშორისო ორგანიზაციის უფლებაუნარიანობის ხასიათი და მისი მოცულობა.

თანამედროვე საერთ. სამართლის სუბიექტთა შორის გვევლინებიან ისეთებიც, რომლებიც ძირფესვიანად განსხვავდებიან სახელმწიფოების, ერების და საერთ. ორგანიზაციების სუბიექტების საწყისებისგან. ეს სუბიექტები ხელოვნურად შექმნილი ერთეულებია, რომლებიც სპეციფიური ნიშნით ხასიათდებიან და რომელთა უფლებაუნარიანობა პრაქტიკულად ვიწრო, დანიშნულებით ხასიათს ატარებს.

საერთაშორისო სამართლის **სპეციფიკურ სუბიექტს** წარმოადგენს **ვატიკანი**, რომელიც 1929 წელს იტალიისთან შეთანხმებით აღიარებულია დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ.

იტალიის მთავრობა იძლევა გარანტიას, რომ არ ჩაერევა ვატიკანის საშინაო და საგარეო საქმეებში, იტალიის ტერიტორიაზე ტრანზიტისა და კომუნიკაციების გამოყენების ჩათვლით. ვატიკანში ან საზღვარგარეთ მიმავალი უცხო სახელმწიფოს ელჩები სარგებლობენ იტალიის ტერიტორიაზე სრული დიპლომატიური იმუნიტეტით, თუნდაც ამ სახელმწიფოს არ ჰქონდეს დიპლომატიური ურთიერთობა იტალიასთან. ვატიკანს აქვს აქტიური და პასიური დიპლომატიური წარმომადგენლობის უფლება. ვატიკანი აქტიურად თანამშრომლობს იმ სახელმწიფოებთან, სადაც ძლიერია კათოლიკური რელიგია, იჩენს ინტერესს მშვიდობისა და ხალხთა უშიშროების დაცვის პრობლემისადმი, ადამიანის უფლებებისა და სხვა საკითხისადმი.

დაბოლოს, მეცნიერთა მოსაზრების მიხედვით, შესაძლებელია საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი იყოს **ფიზიკური პირიც**. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალში ფიზიკური პირი სარგებლობს გარკვეული უფლებებით მხოლოდ სახელმწიფოთაშორისი შეთანხმების საფუძველზე. ფიზიკური პირები მოკლებულნი არიან საერთაშორისო სამართლის ნორმათა შექმნისა და დაცვის უფლებას. ფიზიკური პირები მოქმედებენ როგორც გარკვეული სახელმწიფოს მოქალაქენი და მხოლოდ ამიტომ სარგებლობენ ამ უფლებით. ამ უფლებათა დაცვას ახორციელებს არა თვით ფიზიკური პირი, არამედ მისი სახელმწიფო. ფიზიკურ პირს არ აქვს უფლება მიმართოს რომელიმე საერთაშორისო ორგანიზაციას პრეტენზიებით თავისი ან უცხო სახელმწიფოს მიმართ. მხოლოდ მაშინ, როცა ფიზიკური პირი აგრესიული სახელმწიფოს ხელმძღვანელია და მისი ბოროტმოქმედება მშვიდობისა და ადამიანობის

B

წინააღმდეგ საერთაშორისო ხასიათს ატარებს, მისი გასამართლება ხდება საერთაშორისო სასამართლოში(ტრიბუნალში) და საერთაშორისო სამართლის ნორმათა საფუძველზე.

ამგვარად, თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის ძირითად, ტიპიურ სუბიექტს მხოლოდ სახელმწიფო წარმოადგენს.

საერთაშორისო სამართლის სუბიექტები:

- სახელმწიფო
- საერთაშორისო სამთავრობათშორისი ორგანიზაციები
- ერი და ხალხი, რომელიც იბრძვის თვითგამორკვევისათვის
- სპეციალური სუბიექტი (ვატიკანი)

12. საერთაშორისო ორგანიზაცია, როგორც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი

ასევე საერთაშორისო სამართლის არაძირითად, განსაკუთრებულ სუბიექტს წარმოადგენს საერთაშორისო გაერთიანებანი - გაერო, მისი სპეციალიზებული დაწესებულებანი, რომლებიც სახელმწიფოთაშორის ხასიათს ატარებენ. ეს ორგანიზაციები საერთაშორისო ასპარეზზე მათი წესდებით მოქმედებენ. ~~~~~

სახელმწიფო არის პირველადი, ძირითადი სუბიექტი, საერთაშორისო ორგანიზაცია კი მეორადი, არაძირითადი, წარმოებული სუბიექტია, რომლის უფლებაუნარიანობა ზუსტადაა განსაზღვრული საერთაშორისო სამართლის ძირითადი პრინციპებით. აქედან გამომდინარე, არავითარ შემთხვევაში არ უნდა გავაიგივოთ სახელმწიფოს და საერთაშორისო ორგანიზაციის უფლებაუნარიანობის ხასიათი და მისი მოცულობა.

თანამედროვე საერთ. სამართლის სუბიექტთა შორის გვევლინებიან ისეთებიც, რომლებიც ძირფესვიანად განსხვავდებიან სახელმწიფოების, ერების და საერთ. ორგანიზაციების სუბიექტების საწყისებისგან. ეს სუბიექტები ხელოვნურად შექმნილი ერთეულებია, რომლებიც სპეციფიური ნიშნით ხასიათებიან და რომელთა უფლებაუნარიანობა პრაქტიკულად ვიწრო, დანიშნულებით ხასიათს ატარებს.

13. სახელმწიფო, როგორც საერთაშორისო სამართლის ძირითადი სუბიექტი (აუცილებელი ნიშნები, წარმოშობა და გაქრობა)

თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის სრულუფლებიან სუბიექტად გვევლინება მხოლოდ ისეთი სახელმწიფო, რომელიც მოქმედებს საერთაშორისო ასპარეზზე დამოუკიდებლად.

ნიშან თვისებას, რომელიც გვიჩვენებს სახელმწიფოს ხელისუფლების უზენაესობას, ქვეყნის საშინაო საქმეებში და დამოუკიდებლობას რომელიმე უცხო სახელმწიფოსგან საერთაშორისო ასპარეზზე, სახელმწიფო სუვერენიტეტი ეწოდება, ხოლო ამ ნიშან თვისების მქონე სახელმწიფოს - სუვერენული სახელმწიფო.

სახელმწიფო სუვერენიტეტისგან განასხვავებენ *ეროვნულ სუვერენიტეტს* - ერის ან ხალხის თვითგამორკვევის უფლებას. თუ ერი მოიპოვებს პოლიტიკურ დამოუკიდებლობას, ადგილი ექნება ეროვნული და სახელმწიფო სუვერენიტეტის შერწყმას. თუ ერი განმათავისუფლებელ ბრძოლას ეწევა, ეს ეროვნული სუვერენიტეტისა და სახელმწიფო სუვერენიტეტის ურთიერთშეუთავსებლობაა.

დროთა განმავლობაში საერთაშორისო სამართლის სუბიექტთა რიცხვი იცვლება. იქმნება ახალი სახელმწიფოები, ხოლო სხვა სახელმწიფოები ქრებიან ან განიცდიან მნიშვნელოვან ცვლილებას. საერთაშორისო ურთიერთობების პრაქტიკა გვიჩვენებს ახალი სახელმწიფოების "დაბადების სხვადასხვა საშუალებებს, განვიხილოთ რამდენიმე მათგანი.

1. ერთი სახელმწიფოს რამდენიმე სახელმწიფოდ დაყოფა

1948-1949 წწ. ყოფილი ერთიანი გერმანიის ადგილზე შეიქმნა ორი სახელმწიფო - გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა და გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკა. 1919 წელს ავსტრია-უნგრეთის ადგილზე შეიქმნა სახელმწიფოები: უნგრეთი, ჩეხოსლოვაკია, რუმინეთი, იუგოსლავია, პოლონეთი და ავსტრია.

2. ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლების შედეგად

1989-1991 წწ. დაიშალა სსრ კავშირი და საერთაშორისო ასპარეზზე 15 დამოუკიდებელი სახელმწიფო გამოვიდა.

3. რამდენიმე სახელმწიფოს ერთ სახელმწიფოდ გაერთიანება

1867 წელს ავსტრიამ და უნგრეთმა შექმნეს ერთი სახელმწიფო - ავსტრია-უნგრეთი. 1991 წელს გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკა შეუერთდა გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკას.

რაც შეეხება სახელმწიფოს, როგორც საერთაშორისო სუბიექტის გაქრობას, აღსანიშნავია შემდეგი ძირითადი შემთხვევები:

1. რამდენიმე სახელმწიფოს ერთ სახელმწიფოდ გაერთიანება

1867 წელს ავსტრია-უნგრეთის შექმნის შემდეგ ავსტიამ და უნგრეთმა შეწყვიტეს დამოუკიდებელი არსებობა, დაკარგეს თავისი საერთაშორისო-სამართლებრივი სუბიექტურობა და ერთიან სუბიექტად იქცნენ.

2. ერთი სახელმწიფოს რამდენიმე სახელმწიფოდ დაყოფა

ავსტრია-უნგრეთის დაშლის შემდეგ ავსტიამ და უნგრეთმა კვლავ შეიძინეს საერთაშორისო-სამართლებრივი სუბიექტის სტატუსი. სამაგიეროდ, ავსტია-უნგრეთმა, როგორც საერთაშორისო-სამართლებრივმა სუბიექტმა შეწყვიტა არსებობა. იგივე ითქმის ჩეხოსლოვაკიაზე.

ასეთია სახელმწიფოს გაქრობის ის გზები, რომელიც არ ეწინააღმდეგება საერთაშორისო სამართლის ნორმებს. ზოგიერთი მეცნიერი მიუთითებს ანექსიას, მაგრამ ასეთი შეხედულება ვერ ჩაითვლება გამართლებულად. მართალია ანექსიის შედეგად სახელმწიფო კარგავს თავის დამოუკიდებლობას, მაგრამ ეს აქტი ეწინააღმდეგება თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის პრინციპებს და არ შეიძლება იყოს აღიარებული სახელმწიფოს, როგორც სუბიექტის გაქრობის საშუალებად. ანექსია დღეს კანონგარეშეაა გამოცხადებული.

14. უნიტარული და ფედერაციული სახელმწიფოები საერთაშორისო სამართალში.

15. თავისუფლებისათვის მებრძოლი ერისა და ხალხის სუბიექტუნარიონობა საერთაშორისო სამართალში

თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი გარკვეული მოცულობით სუბიექტად ცნობს აგრეთვე თავისუფლებისათვის მებრძოლ ერს, ან ხალხს. ერი ან ხალხი, რომელიც ითხოვს დამოუკიდებლობას, მაგრამ მეტროპოლის წინააღმდეგობის გამო იძულებულია მიმართოს იარაღს, თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის თვალსაზრისით აწარმოებს "შეიარაღებულ თავდაცვას" კოლონიზატორთა აგრესიის წინააღმდეგ. ასეთ ერს ან ხალხს მიენიჭება მთელი რიგი უფლებანი და ეკისრება ვალდებულებანი. გაერო მოვალეა რაც შეიძლება სწრაფად მოუღოს ბოლო წარმოშობილ კონფლიქტს და აიძულოს კოლონიზატორი ცნოს თავისუფლებისათვის მებრძოლო ერის დამოუკიდებლობა.

ბრძოლის პირველივე ნაბიჯებიდან მეტროპოლია მოვალეა მოეკიდოს აჯანყებულებს როგორც მეომარ სახელმწიფოს, ე.ი ბრძოლა უნდა წარმოებდეს თანამედროვე საერთაშორისო სამართალით გათვალისწინებული ომის კანონებისა და ჩვეულებების შესაბამისად. როდესაც ერი (ხალხი) მიმართავს გამათავისუფლებელ ომს ან შეიარაღებულ აჯანყებას, მისი ნების გამომხატველი ორგანოა ეროვნული არმია ან სხვა სახის შეიარაღებული ძალები, მათი ხელმძღვანელობა, დროებითი მთავრობა ან წინააღმდეგობის გამწევი მოძრაობის სხვა პოლიტიკური ორგანიზაციაა.

თუ ეროვნულ-გამათავისუფლებელი მოძრაობა მშვიდობიან ფორმებში მიმდინარეობს, ერის ინტერესებს გამოხატავენ ის არსებული წარმომადგენლობითი დაწესებულებები, რომლებიც ბრძოლის გარდამავალ ეტაპზე ყალიბდებიან როგორც შინაგანი თვითმმართველობის ორგანოები. დამოუკიდებლობის მოპოვებამდე აღნიშნული ორგანიზაციები და ორგანოები უფლებამოსილნი არიან: დაამყარონ საერთაშორისო სამართლებრივი ურთიერთობა სხვა სახელმწიფოებთან, დააარსონ თავისი მუდმივი წარმომადგენლობა დიპლომატიური სტატუსით, ხელი მოაწერონ საერთაშორისო ხელშეკრულებებს და ა.შ.

16. საერთაშორისო სამართლებრივი ცნობა (ცნება და სახეები)

საერთაშორისო ასპარეზზე დროთა განმავლობაში ჩნდებიან ახალი სახელმწიფოები, რომლებიც აქტიურად ებმებიან საერთაშორისო ურთიერთობებში.

იმისათვის რომ ახლად წარმოშობილმა სახელმწიფომ ან მთავრობამ დაიკავოს საერთაშორისო-სამართლებრივ ურთიერთობებში ნორმალური ადგილი, საჭიროა დანარჩენი სახელმწიფოები თანახმა იყვნენ დაამყარონ მასთან საერთაშორისო სამართლით გათვალისწინებული ურთიერთობა, ანუ ცნონ იგი.

თანამედროვე საერთაშორისო სამართალში ცნობის ქვეშ იგულისხმება მოცემული სახელმწიფოს ნების გამომჟღავნება, რომელიც მიმართულია ახლად წარმოშობილ სახელმწიფოსთან ურთიერთობის ნორმალიზაციისკენ საერთაშორისო სამართლით გათვალისწინებული წესისამებრ.

არსებობს ორი თეორია:

დეკლარაციული თეორიის თანახმად, ცნობა მხოლოდ და მხოლოდ აკანონებს ახლად წარმოქმნილ სახელმწიფოს საერთაშორისო-სამართლებრივ ურთიერთობის მონაწილედ გახდომის ფაქტს. ამგვარად, ახლადშექმნილი სახელმწიფო ხდება საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი არა იმიტომ, რომ მას ცნობენ, არამედ ყოველ ახლადშექმნილ სახელმწიფოს უფლება აქვს გამოვიდეს საერთაშორისო ასპარეზზე და დაიცვას თავისი ინტერესები.

კონსტიტუციური თეორია ამტკიცებს, რომ ახლადწარმოშობილი სახელმწიფო (მთავრობა) მხოლოდ მაშინ ხდება საერთაშორისო სამართლის სუბიექტად, როდესაც მას ცნობენ სხვა სახელმწიფოები, წინააღმდეგ შემთხვევაში იგი მოკლებულია უფლებას გახდეს საერთაშორისო ურთიერთობის სრულუფლებიანი წევრი და გამოიყენოს საერთაშორისო სამართლით გათვალისწინებული უფლებები და იკისროს ვალდებულებები.

სახელმწიფოს ცნობასთან ძალიან ახლოს დგას **მთავრობის ცნობის** საკითხი, რომელიც დაისმის როდესაც ახალი მთავრობა იღებს ხელში ხელისუფლებას არაკონსტიტუციური ანუ სახელმწიფო გადატრიალების გზით. არსებობს ე.წ. **ეფექტურობის პრინციპი**, რომლის მიხედვითაც მხოლოდ ხალხის ნების გამომჟღავნების შედეგად შექმნილი მთავრობა უნდა იქნეს ცნობილი. ზოგჯერ ახალი მთავრობის ცნობა დამოკიდებულია ამ მთავრობის უნარსა და მზადყოფნაზე შეასრულოს თავისი ქვეყნის მოვალეობანი.

სახელმწიფოსა და მთავრობის ცნობის გარდა არსებობს სხვა სახის ცნობაც.

აჯანყებულ მხარედ ცნობა- ზოგჯერ, როდესაც ადგილი აქვს არა უბრალო ამბოხებას, არამედ ფართო მასშტაბის შეიარაღებულ ბრძოლას, აჯანყებას, სხვა სახელმწიფოებმა შეიძლება ცნონ აჯანყებულთა ორგანიზაცია „აჯანყებულ“ მხარედ.

B

ამ შემთხვევაში მათ იხილავენ არა როგორც ბანდიტთა ხროვას, არამედ როგორც მოცემულ ტერიტორიაზე განმტკიცებული პოლიტიკური ორგანიზაცია, რომელთანაც წარმოებს გარკვეული სამართლებრივი ურთიერთობა.

მეომარ მხარედ ცნობა- როდესაც აჯანყება გადადის სამოქალაქო ომში და მეზრდოლი ძალები შედარებით თანაბრდება, შეიძლება ადგილი ჰქონდეს მეომარ მხარედ ცნობას. მეომარ მხარედ ცნობა ხდება ოფიციალური დეკლარაციის საშუალებით, მაგრამ დაიშვება სხვა აქტებიც, რომლებშიც ჩანს უცხო სახელმწიფოს სურვილი ცნოს მოცემული სტატუსი.

ერის ცნობა- ამ სახის ცნობა წარმოიშვა პირველი მსოფლიო ომის დროს, როდესაც ჩეხები, სლოვაკები და პოლონელები იბრძოდნენ თავისი დამოუკიდებელი სახელმწიფოების ჩამოყალიბებისათვის.

ეროვნული განთავისუფლების ორგანიზაცია- რომელიც კოლონიზმის წინააღმდეგ ბრძოლამ წარმოშვა, რომელიც ახლოს დგას წინააღმდეგობის ორგანიზაციის ცნობასთან.

არსებობს ცნობის შემდეგი ფორმები:

ფაქტობრივად ცნობა გულისხმობს იმ შემთხვევას, როდესაც სახელმწიფო ამყარებს ახლად შექმნილ სახელმწიფოსთან საქმიან კავშირს, მაგრამ ამავე დროს თავს იკავებს მისი ოფიციალური ცნობისაგან. ორ სახელმწიფოს შორის წარმოებს მხოლოდ მოლაპარაკება ამა თუ იმ საკითხზე, ე.ი. ადგილი აქვს ე.წ. "საქმიან ცნობას".

ოფიციალური იურიდიული ცნობა განსხვავდება მისი წინამორბედისგან იმით, რომ ახლადშექმნილი სახელმწიფოს ცნობის ფაქტი გამოხატული უნდა იყოს რომელიმე დოკუმენტში (ხელშეკრულება, ნოტა, დეკლარაცია).

ოფიციალური ცნობა შეიძლება იყოს ორი სახის: **de facto** (დე ფაქტო) და **de jure** (დე იურე). მთავარი განსხვავება მათ შორის გამოიხატება იმაში, რომ პირველ შემთხვევაში სახელმწიფო იცნობა, როგორც სინამდვილეში არსებული, მაგრამ მასთან არ ამყარებენ დიპლომატიურ ურთიერთობებს და ზოგჯერ საკონსულოსასაც კი. ურთიერთობა მხოლოდ სავაჭრო ხელშეკრულების დადებით ამოიწურება. დე ფაქტო ცნობის დროს დამყარებულ ურთიერთობას აქვს დროებითი, არასტაბილური ხასიათი. დე ფაქტო ცნობა მოკლე ხანში იცვლება დე იურე ცნობით, რის შემდეგაც ორ სახელმწიფოს შორის სტაბილური ურთიერთობა ყალიბდება. ამგვარად, მხოლოდ დე იურე ცნობა ქმნის ახალ, ჭეშმარიტ და ნორმალურ მდგომარეობას. იგი არ ქმნის ახალ სუბიექტს, არამედ აწესებს ნორმალურ საერთაშორისო-სამართლებრივ ურთიერთობას ძველ და ახალ სუბიექტს შორის.

დე იური - საბოლოო აღიარება, ცალმხრივი აქტია, მხოლოდ მოცემული სახელმწიფოს ნებაზეა დამოკიდებული.

17. საერთაშორისო ხელშეკრულების ცნება და სახეები

საერთაშორისო ხელშეკრულება თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის ძირითადი წყაროა. საერთაშორისო სახელშეკრულებო სამართალი არის იმ ნორმათა ერთობლიობა, რომლებიც განსაზღვრავენ საერთაშორისო ხელშეკრულებათა დადებისა და შეწყვეტის წესს, მათი იურიდიული ძალის ნამდვილობის პირობებს. ამ საკითხთან დაკავშირებული დავების მოწესრიგების საშუალებებს.

საერთაშორისო ხელშეკრულებების მხარედ გვევლინება მხოლოდ საერთაშორისო სამართლის სუბიექტები - სახელმწიფოები, საერთაშორისო ორგანიზაციები, რომლებსაც აქვთ საერთაშორისო-სამართლებრივი უფლებაუნარიანობა (მაგ. აჯანყებულ მხარედ ცნობილი, ვატიკანი და სხვ).

ხელშეკრულებების დადების მიმართ საერთ. სამართლის ძირითადი სუბიექტი, სახელმწიფო სარგებლობს განუსაზღვრელი უფლებაუნარიანობით. საერთაშორისო ორგანიზაციების სახელშეკრულებო უფლებაუნარიანობა კი განისაზღვრება ამ სამთავრობათშორისო ერთეულის წესდებით ან ჩამოყალიბებული ჩვეულებით.

საერთაშორისო ხელშეკრულება აკისრებს უფლება-მოვალეობებს მხოლოდ მასში მონაწილე მხარეებს. მესამე სახელმწიფოებზე უფლება-მოვალეობანი არ ვრცელდება.

მაგრამ, თუ საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი, რომელიც არ არის კონკრეტული ხელშეკრულების მხარე, გამოიყენებს ამ ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ უფლებებს, მას ავტომატურად ეკისრება ამ ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოვალეობებიც.

გამონაკლისს წარმოადგენს ხელშეკრულებანი, მიმართული აგრესიის წინააღმდეგ. ვენის კონვენცია აღიარებს სახელმწიფოთა უფლებას დადონ ხელშეკრულება აგრესორის პასუხისმგებლობისა და სხვა საკითხების ფიქსაციის მიზნით. ამავე დროს, ყოველი ხელშეკრულება, რომელიც იდება აგრესორებისა და მათი მოკავშირეების მიერ სხვა სახელმწიფოს საზიანოდ, იმთავითვე ჩაითვლება ბათილად.

ხელშეკრულებები განსხვავდება ერთმანეთისგან მხარეთა რაოდენობის მიხედვით.

ორმხრივი ხელშეკრულებები სახელმწიფოთშორისი ურთიერთობების ყველაზე ტიპური სახეა. დღეისთვის მისი რაოდენობა რამდენიმე ასეულ ათასს შეადგენს. თანამედროვე ეტაპზე სულ უფრო დიდ და ფართო გამოყენებას პოულობს **მრავალმხრივი ხელშეკრულებები**, რომელთა მეშვეობით იქმნება საერთაშორისო უნივერსალური და რეგიონალური ორგანიზაციები, წესდებები და ა.შ.

ხელშეკრულებაში მონაწილეობა არ ნიშნავს მხარეებთან დიპლომატიური ურთიერთობის დამყარებას, ხოლო ხელშეკრულების შეწყვეტა არ ნიშნავს სხვა მხარეებთან ასეთი ურთიერთობის გაწყვეტას. დაუშვებელია ხელშეკრულების დადება დაინტერესებული მხარის მიუწვევლად, მისი ნება-სურვილის უგულებელყოფით.

18. საერთაშორისო ხელშეკრულების დადების წესი და სტადიები

საერთაშორისო ხელშეკრულებების დადების უფლება სუვერენული სახელმწიფოს ერთ-ერთი ძირითადი უფლებათაგანია. ყოველი სახელმწიფო თავითონ განსაზღვრავს რომელ ორგანოს აქვს უფლება იმოქმედოს საერთაშორისო ასპარეზზე მისი სახელით და დადოს საერთაშორისო ხელშეკრულება, როგორც წესი ეს უფლება სახელმწიფოს ან მთავრობის მეთაურს ეკუთვნის. თუ ხელშეკრულებას ხელს აწერს სახელმწიფოს ან მთავრობის მეთაური ან საგარეო საქმეთა მინისტრი, მათ არ სჭირდებათ არავითარი სპეციალური უფლებამოსილება. მაგრამ თუ ხელშეკრულებას ხელს აწერს რწმუნებული პირი, ამისათვის მას უნდა გააჩნდეს რწმუნების დამადასტურებელი საბუთი.

რწმუნებულს ასევე გააჩნია ინსტრუქცია, რომლითაც იგი ხელმძღვანელობს ხელშეკრულების დადების დროს და რომლიდანაც გადახვევა თავისი მთავრობის ნებართვის გარეშე მას არ შეუძლია. დაუშვებელია ყველანაირი ძალდატანება რწმუნებულის მიმართ. მას უფლება უნდა ჰქონდეს თავისუფლად დაუკავშირდეს თავის მთავრობას დამატებითი ინსტრუქციების მისაღებად.

საერთაშორისო ხელშეკრულება იდება ან უშუალო დიპლომატიურ მოლაპარაკებების შედეგად ან საერთაშორისო კონფერენციის მოწვევით. უკანასკნელი ძირითადდ გვხვდება მრავალმხრივი ხელშეკრულებების დროს.

მხარეთა მიერ შეთანხმებული და დაზუსტებული ტექსტი ხელმოწერის ობიექტად იქცევა. შესაძლოა, მხარეებმა ჯერ პარაპირება მოახდინონ, ე.ი ხელი მოაწერონ მხოლოდ ინიციალების აღნიშვნით, ასეთი ტექსტი შემდგომში არ შეიძლება შეიცვალოს. მთავრობები ტექსტის გაცნობის შემდეგ, სრულად მოაწერენ ხელს.

საერთაშორისო ხელშეკრულების ხელმოწერა სპეციალური წესის დაცვით ხდება, რომლის მიზანია ასახოს სახელმწიფოთა სუვერენული თანასწორობის პრინციპი. ამ წესს ალტერნატი ეწოდება. ორმხრივი ხელშეკრულების ხელმოწერის დროს მხარეები სვამენ თავის ხელმოწერას ერთმანეთის გასწვრივ, მარცხნიდან მარჯვნივ, ან ერთიმეორის ქვევით. პირველ შემთხვევაში მარცხენა ადგილი პირველ ადგილად ითვლება, მეორე შემთხვევაში ასეთ ადგილად ზედა ადგილი ითვლება. ყოველ ეგზემპლარს პირველ ადგილას აწერს ის მხარე, რომელთანაც რჩება წინამდებარე ხელშეკრულება.

მრავალმხრივი ხელშეკრულების ხელმოწერისას მხარეები სვამენ თავის ხელმოწერას ქვეყნების სახელწოდების ანბანური წესის მიხედვით, როგორც წესი, გამოიყენება ინგლისური ანბანი. აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებს შორის გამოიყენება რუსული ანბანი.

ხელშეკრულება შედის ძალაში: ა) ხელმოწერის დღიდან; ბ) ხელმოწერიდან გარკვეული ვგის გასვლის შემდეგ; გ) სარატიფიკაციო სიგელების გაცვლის დღიდან, ან ამდღიდან გარკვეული ვადის შემდეგ;

B

დ) სარატიფიკაციო სიგელების სათანადო რაოდენობის დაგროვების დღიდან , ან ვადის შემდეგ; ე) ხელშეკრულების დამტკიცების (მიღების) დღიდან, ან გარკვეული ვადის შემდეგ.

რატიფიკაციის ქვეშ იგულისხმება ხელშეკრულების დამტკიცება სახელმწიფოს უზენაესი ხელისუფლების მიერ. ყოველი სახელმწიფო თავად განსაზღვრავს რატიფიკაციის წესებს და იმ ორგანოს, რომლის კომპეტენციაშიც შევა ეს. სახელმწიფოს უფლება აქვს უარი თქვას რატიფიკაციაზე და ეს ვერ ჩაითვლება მართლსაწინააღმდეგო აქტად.

რატიფიკაციისგან განასხვავებენ ხელშეკრულების დამტკიცებას, ანუ მიღებას, რასაც ქვეყნის კონსტიტუცია მიაკუთვნებს იმ ორგანოს, თუკი ხელშეკრულება არ მოითხოვს სარატიფიკაციო პროცესს.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ხელშეკრულება ძალაში შედის ”სარატიფიკაციო სიგელების გაცვლისას” ან **”დეპონირებისათვის გადაცემისას”**.

ორმხრივი ხელშეკრულების დადებისას, ერთ ქვეყანაში ხდება ხელშეკრულების ხელმოწერა, ხოლო სარატიფიკაციო სიგელების გადაცემა ხდება მეორე სახელმწიფოს დედაქალაქში.

მრავალმხრივ ხელშეკრულებათა რატიფიკაციის დროს სარატიფიკაციო სიგელის შესანახად ამოირჩევა **სახელმწიფო-დეპოზიტორი** ან სათანადო საერთაშორისო ორგანიზაციის აღმასრულებელი ორგანო.

ყოველი სახელმწიფო ხელმოწერისას ან რატიფიკაციის დროს უფლებამოსილია გააკეთოს **შენიშვნები** ანუ **დათქმა**. თუ არცერთმა მხარემ არ განაცხადა პროტესტი, შენიშვნა იურიდიულ ძალას იძენს ყველა მონაწილის მიმართ.

დადებული ხელშეკრულება უნდა იყოს სათანადო წესით გამოქვეყნებული ანუ **პრომულგირებული** ყოველი მხარის მიერ.

თანამედროვე ეტაპზე წესადაა შემოღებული, რომ საერთ. ორგანიზაციების აღმასრულებელ ორგანოებში რეგისტრაციაში ატარებენ მათ მიერ დადებულ ყველა ხელშეკრულებას. ჭინაღმდეგ შემთხვევაში მხარეებს უფლება ერთმევათ დაეყრდნონ ამ აქტებს საერთ. ორგანიზაციაში საკითხის განხილვისას.

რეგისტრაცია თვით ხელშეკრულებაზე არ მოქმედებს, იგი რეგისტრაციის გარეშეც სავალდებულოა მხარეებისთვის.

19. საერთაშორისო ხელშეკრულების სტრუქტურა და ფორმები

ფორმის მხრივ საერთაშორისო ხელშეკრულება წერილობით სახეს ატარებს, ხოლო სტრუქტურის მხრივ სამ ძირითად ნაწილად იყოფა:

ა)პრემამზულა ანუ შესავალი ნაწილი,რომელიც შეიცავს მხარეთა დასახელებას და შეთანხმების მიზანზე მითითებას.

ბ)ძირითადი ნაწილი მუხლობრივად აღნუსხავს მიღწეული შეთანხმების შინაარსს.

გ)დასკვნითი ნაწილი პროცედურულ საკითხებს შეიცავს: ხელშეკრულების ძალაში შესვლის დრო, მისი მოქმედების ვადა, ვადის გაგრძელების წესი, ხელშეკრულების გაუქმების წესი, რა ენაზეა შედგენილი ხელშეკრულების ტექსტი, ხელშეკრულების დადების თარიღი და ადგილი. სულ ბოლოში დაისმის მხარეთა ხელმოწერა და ბეჭდები.

მრავალმხრივი ხელშეკრულებები იდება ე.წ. დიპლომატიურ ენებზე,ორმხრივი - მხარეთა არჩევით. დიპლომატიური ენებია რუსული,ფრანგული,ინგლისური. გაეროში მიღებულია 6 ოფიციალური ენა: რუსული, ფრანგული, ინგლისური, ჩინური, ესპანური, არაბული.

20. საერთაშორისო ხელშეკრულების მოქმედების ვადა

ხელშეკრულების მოქმედების ვადა მხარეთა მიერ განისაზღვრება. უვადოდ იდება მხოლოდ ის ხელშეკრულებანი, რომლებიც საერთაშორისო სამართლის კოდიფიკაციის აქტებს წარმოადგენენ ან ომის მდგომარეობას წყვეტენ (საზავო ხელშეკრულებანი). ამ ხელშეკრულებათა დენონსაცია (გაუქმება) დაუშვებელია.

პოლიტიკური სახის ხელშეკრულებანი იდება როგორც წესი 10, 20 და მეტი წლით, ეკონომიკური, კულტურული და სამართლებრივი სახისა 1-5 წლით, ზოგჯერ განუსაზღვრელი ვადით.

ხელშეკრულების ვადა შეიძლება გაგრძელდეს, რასაც **პროლონგაცია** ეწოდება. იგი ხორციელდება ავტომატურად და სპეციალური შეთანხმების დადებით. პროლონგაცია ავტომატურ ხასიათს ატარებს მაშინ, როცა ამას თვით ხელშეკრულება ითვალისწინებს. თუ ხელშეკრულების ვადის გასვლამდე რამდენიმე თვით ან წლით ადრე არც ერთი მხარე არ გამოთქვამს მისი გაუქმების სურვილს, იგი ავტომატურად განაგრძნობს მოქმედებას გარკვეული ვადის განმავლობაში.

21. საერთაშორისო ხელშეკრულების ნამდვილობის პირობები

საერთაშორისო ხელშეკრულების ნამდვილობა გულისხმობს მის საერთაშორისო-სამართლებრივ სრულფასოვნებას, მართლზომიერ ხასიათს, რომელიც ქმნის მხარეთა შორის იურიდიულად სავალდებულო უფლება-მოვალეობებს.

ყოველი აქტი, რომელსაც ჩადის ერთი სახელმწიფო სხვა სახელმწიფოს ნების გამომჟღავნების თავისუფლების შეზღუდვის მიზნით, მართლსაწინააღმდეგო ქმედებად ითვლება. პირველ რიგში, ასეთ ქმედებად ჩაითვლება ძალით დამუქრების გამოყენება სახელმწიფოს ან მისი წარმომადგენლობის მიმართ.

სადავოდ ხდის ხელშეკრულების ნამდვილობას მოლაპარაკების მონაწილე სახელმწიფოს წარმომადგენელთა მოტყუება ან მოსყიდვა, ხელშეკრულებაში გაპარული შეცდომა და ა.შ.

ყველაზე მძიმე დანაშაულად ითვლება ძალის გამოყენება ან სხვა რაიმე იძულებითი საშუალებისთვის მიმართვა.

ცალკე საკითხს წარმოადგენს ხელშეკრულების ბათილობა მხარეთა მიერ იმპერატიული ნორმების გადახვევის გამო. ამ შემთხვევაში ორივე სახელმწიფოს ნების გამომჟღავნების თავისუფლება ეჭვს არ იწვევს, თუმცა ხელშეკრულებით დადგენილი ქცევითი წესები ”უხვევენ” არსებულ საყოველთაოდ აღიარებულ ნორმებს, რომელთა იმპერატიული ხასიათის უგულებელყოფა აკრძალულია. იმპერატიული ნორმა უკრძალავს მხარეებს ისეთ გადახვევას, რომელიც მათ ურთიერთობას ეხება და ერთმანეთის მიმართ უფლება-მოვალეობებს ადგენს. ამიტომ ხელშეკრულება, რომელიც ორივე სახელმწიფოს აგრესიულ პაქტს წარმოადგენს და მესამე სახელმწიფოს წინააღმდეგ არის მიმართული, ჩაითვლება ბათილად არა იმიტომ, რომ ძალის გამოყენების დაუშვებლობას იმპერატიული ხასიათი აქვს, არამედ იმიტომ, რომ ეს აქტი არღვევს, ლახავს საერთაშორისო სამართლის ამ ძირითად პრინციპს. მაგრამ თუ ორმა სახელმწიფომ დადო ხელშეკრულება, რომლითაც აღიარებენ მათ შორის დავის მოწესრიგების შეიარაღებული ძალების გამოყენების საშუალებით, ასეთი ხელშეკრულება იმთავითვე ბათილად გვევლინება, რადგანაც ძალის გამოყენებლობის პრინციპის შეცვლა ურთიერთშეთანხმებითაც არ შეიძლება.

ხელშეკრულება უნდა სრულდებოდეს (*pacta sunt servanda*) ეს პრინციპი მხოლოდ იმ ხელშეკრულებებზე ვრცელდება, რომლებიც მხარეთა ჭეშმარიტ თანასწორუფლებიანობას ეყრდნობიან. თანამედროვე საერთ. სამართალში არათანასწორუფლებიანი ხელშეკრულება არ შეიძლება ჩაითვალოს იურიდიული ძალის მქონე აქტად. მეორე მხრივ, თუ ხელშეკრულება დადებული თანამედროვე საერთ. სამართლის პრინციპების შესაბამისად, იგი უნდა შესრულდეს პირნათლად.

ამგვარად, ყოველი საერთ. ხელშეკრულება უნდა იდებოდეს ტანამედროვე საერთ. სამართლის ძირითადი პრინციპების შესაბამისად, მხოლოდ ამ შემთხვევაში ეყრდნობა მისი ნამდვილობა მყარ, კანონიერ ნიადაგს.

22. საერთაშორისო ხელშეკრულების მოქმედება და მისი შეწყვეტის წესი

ყოველი საერთაშორისო ხელშეკრულება, რომელიც დაიდო საერთ. სამართლის მიერ წამოყენებული მოთხოვნების მიხედვით, მხარეთა მიერ პირნათლად და კეთილსინდისიერად უნდა სრულდებოდეს. ყველა მხარე უნდა ცდილობდეს რაც შეიძლება პირნათლად დაიცვას ხელშეკრულებაში არსებული დებულებანი არა მარტო შეძენილ უფლებათა შესახებ, არამედ ნაკისრი ვალდებულებანიც.

როდესაც მხარე ან მხარეები ერთმანეთის მიმართ აქტიურად იყენებენ შეძენილ უფლებებს, ხოლო ვალდებულებების შესრულებაზე თავს არ იწუხებენ, ხელშეკრულება მერყევი ხდება და შეიძლება მოხდეს მისი მოქმედების ვადის შეწყვეტა ვადის გასვლამდე.

საერთაშორისო ხელშეკრულების მოქმედების შეწყვეტის რამდენიმე საშუალება არსებობს:

ა) როდესაც ხელშეკრულებაში აღნიშნული წესის გათვალისწინებით, ერთი მხარე ატყობინებს მეორე მხარეს ან სახელმწიფო-დეპოზიტორს, რომ მას არ სურს ხელშეკრულების ვადის გაგრძელება, ამას ხელშეკრულების **დენონსაცია** ეწოდება. ყოველი სახელმწიფო თავად განსაზღვრავს იმ წესებს და ორგანოს ვისაც ეს უფლება ენიჭება.

ბ) შესაძლებელია ხელშეკრულების მოქმედების შეწყვეტა მხარეთა შეთანხმებით მოხდეს. ამ შემთხვევაში ყოველი მხარის თანხმობაა სავალდებულო. თუ ამ შეთანხმებას ახალი შესწორებული ხელშეკრულების დადება მოყვება შედეგად, ადგილი აქვს საერთაშორისო ხელშეკრულების **ნოვაციას**. იგი როგორც წესი, ხელშეკრულების რევიზიის (გადასინჯვის) შედეგია.

გ) ხელშეკრულება წყდება ასევე მის მიერ გათვალისწინებული პირობების შესრულებისას ან აღნიშნული ვადის ამოწურვისას.

შესაძლებელია ხელშეკრულების ცალმხრივი გაუქმებაც,

ა) როდესაც ერთ-ერთი მხარე არ იცავს ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ პირობებს და უხეშად არღვევს მათ, მეორე მხარეს უფლება აქვს გააუქმოს ასეთი შეთანხმება, უკანასკნელის ამ მოქმედებას ხელშეკრულების **ანულირება** ეწოდება.

ბ) ავტომატურად უქმდება ის ხელშეკრულება, რომელიც საერთაშორისო ასპარეზიდან გამქრალ სუბიექტთან იყო დადებული.

Clausula rebus sic standibus- დათქმა პირობების უცვლელობის შესახებ- ანულირება მხოლოდ მაშინ ითვლება კანონიერად, თუ იგი ხელშეკრულების დადების დროს არსებულ გარემოებათა ცვლილებით არის განპირობებული.

23. ფიზიკური პირების პასუხისმგებლობა

ფიზიკური პირები, როგორც წესი არ არიან საერთაშორისო სამართლის სუბიექტები, თუმცა, თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი ადგენს, რომ პირები, რომლებმაც ჩაიდინეს დანაშაული მშვიდობის, ადამიანის წინააღმდეგ, ან სამხედრო დანაშაული პასუხს აგებენ ინდივიდუალურად და დაისჯებიან სისხლის სამართლის წესით.

ის პირები, რომლებიც სახელმწიფოს სათავეში დგანან და პასუხისმგებელნი არიან მისი პოლიტიკისათვის საერთაშორისო ასპარეზზე, გასამართლებულნი უნდა იქნენ საერთაშორისო ტრიბუნალის მიერ, ხოლო ის პირები, რომელთა მოქმედებაც გარკვეული გეოგრაფიული არითაა შემოზღუდული, პასუხს აგებენ სახელმწიფოს წინაშე, რომლის ტერიტორიაზეც მათ ჩაიდინეს დანაშაული. ყველა ამ სახის დამნაშავეს არ შეიძლება მიეცეს პოლიტიკური თავშესაფარი და სახელმწიფო, რომლის ტერიტორიაზეც ის იმალება, მოვალეა გადასცეს სათანადო სახელმწიფოს გასამართლებისათვის, არ შეიძლება არსებობდეს რაიმე ხანდაზმულობა ამ სახის ბოროტმოქმედთა დასჯის მიმართ.

ინდივიდის საერთაშორისო სამართლებრივი პასუხისმგებლობა შეიძლება გამოიხატებოდეს შემდეგ ორ პროცედურაში:

ა) შეპყრობილი დამნაშავეს გასამართლება ხდება მშობლიურ სახელმწიფოში, თუ მოხდა ძველი მთავრობის ჩამოგდება და დაპატიმრება; იმ სახელმწიფოში, რომლის ტერიტორიაზე აგრესორმა ჩაიდინა დანაშაული; იმ სახელმწიფოში, რომელსაც ხელშეკრულების ძალით აქვს უფლება დასაჯოს საერთაშორისო სისხლის სამართლის დამნაშავე.

ბ) სახელმწიფოთა შეთანხმებით შეიძლება შეიქმნას სპეციალური საერთაშორისო სისხლის სამართლის სასამართლო.

24. საერთაშორისო ორგანიზაციების ცნება, სახეები და იურიდიული ბუნება (კლასიფიკაცია)

საერთაშორისო ორგანიზაციები მუდმივი სახელმწიფოთშორისო დაწესებულებებია, რომლებიც ხანგრძლივი ვადით ან უვადოდ იქმნება პოლიტიკური, ადმინისტრაციული, ეკონომიკური, კულტურული და სხვა მიზნების განსახორციელებლად.

საერთაშორისო ორგანიზაციები ორ დიდ ჯგუფად იყოფა: **სამთავრობათშორისო** და **არასამთავრობო** ორგანიზაციებად.

სამთავრობათშორისი საერთაშორისო ორგანიზაცია იქმნება საერთაშორისო სამართლის ძირითადი სუბიექტის - სუვერენული სახელმწიფოების მიერ, რომელნიც განსაზღვრავენ ამ ორგანიზაციების კომპეტენციასა და სტრუქტურას, მის საერთაშორისო - სამართლებრივ სუბიექტუნარიანობას. ასეთი ორგანიზაციის ყოველი წევრი მოქმედებს მოცემული ქვეყნის სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოთა მეშვეობით, მთელი ქვეყნის სახელით.

არასამთავრობო საერთაშორისო ორგანიზაცია იქმნება რამდენიმე სახელმწიფოს საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ან/და იურიდიული პირების მიერ. მას არ გააჩნია საერთაშორისო - სამართლებრივი სუბიექტუნარიანობა. მართალია ზოგიერთი მათგანი სარგებლობს ე.წ. საკონსულტაციო ("A" და "B" სია) სტატუსით გაერთიანებული ერების ორგანიზაციაში, თუმცა ეს ვერ მიეკუთვნება საერთ. სამართლის სუბიექტობას.

სამთავრობათშორისი საერთაშორისო ორგანიზაციები ყველაზე მნიშვნელოვან და ქმედით ინსტიტუტს წარმოადგენენ. მათ საქმიანობაზეა პირველ რიგში დამოკიდებული მშვიდობისა და ხალხთა უშიშროების საკითხები, ამავე დროს, შეცდომა იქნებოდა არასამთავრობო საერთაშორისო ორგანიზაციების როლის უგულებელყოფა თანამედროვე სამყაროში. მშვიდობის დაცვის საქმეში ამ ორგანიზაციებს უაღრესად დიდი როლი ეკუთვნის.

განასხვავებენ **უნივერსალურ** და **რეგიონალურ** საერთაშორისო ორგანიზაციებს. პირველ კატეგორიას მიეკუთვნება ისეთი ორგანიზაციები, რომელთა მიზანია საერთაშორისო თანამშრომლობის სხვადასხვა სახის საკითხების მოწესრიგება მსოფლიოს ყველა ან თითქმის ყველა სახელმწიფოს მონაწილეობით.

რეგიონალური საერთაშორისო ორგანიზაციები მოიცავენ გარკვეული გეოგრაფიული რეგიონის სახელმწიფოებს და ამ რაიონის უშიშროების, პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და სხვა პრობლემების გადაწყვეტის მიზნებს ემსახურებიან.

ამის გარდა, საერთაშორისო ორგანიზაციები განსხვავდებიან ერთმანეთისგან კომპეტენციის მიხედვით - **ზოგად საერთაშორისო ორგანიზაციას** მიეკუთვნებიან ის ორგანიზაციები, რომელთა მიზანია საკითხთა ფართო სპექტრის რეგლამენტაცია, ხოლო **სპეციალიზებული ორგანიზაციები** ვიწრო, სპეციალური დანიშნულების საკითხების მოწესრიგებას ემსახურებიან. (უნივერსალურ ზოგადს მიეკუთვნება მაგ. გაერო).

25. საერთაშორისო ორგანიზაციებში ხმის მიცემის პროცედურა

26. საერთაშორისო კონფერენციების ცნება

საერთაშორისო კონფერენცია - ორი ან მეტი სახელმწიფოს წარმომადგენლობის შეხვედრა ამა თუ იმ საკითხის გადასაწყვეტად და შეთანხმების მისაღწევად. საერთაშორისო ორგანიზაციისგან განსხვავებით იგი დროებით სახელმწიფოთაშორისი თათბირის სახეს ატარებს. საერთ. კონფერენცია შეიძლება ასევე ატარებდეს „კონგრესის“, „თათბირის“ ან სხვა სახელწოდებას, მაგრამ ამას იურიდიული მნიშვნელობა არ აქვს.

ტერმინი კონგრესი გამოიყენება საზოგადოებრივი ორგანიზაციების წარმომადგენელთა შეხვედრების მიმართ, თათბირი (20-ე საუკუნის პირმოა) ჯერ გართო გამოყენებას ვერ მოულობს, თუმცა მისი ისეთი სახეები, როგორიცაა უმაღლეს დონეზე შეხვედრა დიდ სარგებელს მოუტანდა მშვიდობისა და უშიშროების საკითხებს.

საერთაშორისო კონფერენციების ძირითადი კატეგორიები:

- **პოლიტიკური კონფერენცია** - მიმდინარე საჭირობოტო საკითხების განხილვა და გადაჭრა.
- **საზავო კონფ.** - ომის შეწყვეტის იურიდიულად გაფორმების მიზნით, საზავო ხელშეკრულების დადებით.
- **ეკონომიკური კონფ.** - სახელმწიფოთა ურთიერთობები ეკონომიკურ საკითხებთან დაკავშირებით
- **დიპლომატიური კონფ.** - სამართლის კოდიფიკაციის საკითხების შემუშავებას ეძღვნება.

საერთაშორისო კონფერენციებს იწვევენ ან თვით სახელმწიფოები, ან საერთაშორისო ორგანიზაციები.

მასში მონაწილეთა წრე განისაზღვრება მისი მოწვევის ინიციატორის მიერ. და იგი როგორც წესი ხსნის კონფერენციას. მასვე ირჩევენ თავმჯდომარედ.

პირველი სხდომა ხელმძღვანელ ორგანოთა არჩევას ეძღვნება, აქვე წყდება დღის წესრიგი, კმათის წესი და სხვ. კონფერენციის მუშაობა წარმოებს **პლენარულ სხდომებზე** და **კომისიებში**.

როგორც წესი პლენარული სხდომები საჯაროა, ხოლო კომისიების სხდომები - დახურული .

B

კონფერენციის გადაწყვეტილება მიიღება ერთხმად ან უმრავლესობით. ბოლო წლებში შეიქმნა კონფერენციებზე გადაწყვეტილების მიღების კიდევ ერთი სახე - **კონსენსუსი** - გადაწყვეტილება მიიღება კენჭისყრის გარეშე, თუ არც ერთი დელეგაცია ოფიციალურად წინააღმდეგი არ იქნება ამ გადაწყვეტილებისა.

„პელსინკი 2“ -ის თათვირზე მოქმედებდა ახალი წესი „კონსენსუს მინუს ერთი“, ე, ი, ერთ წევრს ეძლეოდა უფლება არ მიეღო მონაწილეობა გადაწყვეტილების მიღებაში, თუ კი არ ეთანხმებოდა მას, მაგრამ ისევ ოფიციალურად წინააღმდეგი პოზიციის დაფიქსირების გარეშე.

საერთაშორისო ორგანიზაციები იმით განსხვავდება კონფერენციებისგან, რომ კონფერენცია ერთჯერადი ხასიათის მატარებელი მოვლენაა, მაშინ როდესაც ორგანიზაცია იქმნება იმისთვის რომ მან იარსებოს გარკვეული პერიოდის განმავლობაში ან უვადოდ, კონკრეტული მიზნის მისაღწევად.

საერთაშორისო ორგანიზაციები იყოფა ორ დიდ ჯგუფად, კერძოდ სამთავრობათაშორისო და არასამთავრობათაშორისო.

სამთავრობათაშორისო ორგანიზაციები როგორც წესი იქმნება საერთაშორისო სამართლის ძირითადი სუბიექტის მიერ, სუვერენული სახელმწიფოს მიერ.

არასამთავრობათაშორისო ორგანიზაცია იქმნება რამოდენიმე სახელმწიფოს საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ან პირების მიერ, მას არ გააჩნია საერთაშორისო სამართლებრივი სუბიექტუნარიანობა.

ასევე უნდა აღვნიშნოთ რომ გვხდება ორი სახის ორგანიზაცია, უნივერსალური და სპეციალური. სპეციალური საერთაშორისო ორგანიზაციის მიზანი არის კონკრეტული, მაშინ როდესაც უნივერსალური საერთაშორისო ორგანიზაცია არეგულირებს და აგვარებს საკითხთა ფართო სპექტრს და იგი არ შემოიფარგლება მხოლოდ რომელიმე ერთი კონკრეტული საკიტის მოსაგვარებლად.

ასეთი სპეციალური საერთაშორისო ორგანიზაციაა **გაერო** (გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია)

27. საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციების როლი საერთაშორისო სამართალში

28. გაეროს ძირითადი ორგანოები (კომპეტენცია, ფუნქციები)

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, გაერო (United Nations Organization, UNO; შემოკლებით - United Nations, UN) — საყოველთაო მშვიდობის უზრუნველყოფისა და სახელმწიფოთა თანამშრომლობის საერთაშორისო ორგანიზაცია. შეიქმნა 1945 წლის 26 ივნისს, როდესაც სან-ფრანცისკოს კონფერენციაზე 50 სახელმწიფომ ხელი მოაწერა მის წესდებას. წესდება ძალაში შევიდა 1945 წლის 24 ოქტომბერს. ეს დღე ყოველწლიურად აღინიშნება მსოფლიოში როგორც გაერთიანებული ერების დღე.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მთავარ

ორგანოებად ფუნქციონირებს: გენერალური ასამბლეა,

უშიშროების საბჭო, ეკონომიკური და სოციალური

საბჭოები, სამეურნეო საბჭო, საერთაშორისო სასამართლო

და სამდივნო.

2. დამხმარე ორგანოები, რომლებიც საჭირო გახდებიან,

შეიძლება დაფუძნდნენ წინამდებარე წესდების

შესაბამისად

გენერალური ასამბლეა

შედგება ყველა წევრ-სახელმწიფოთა წარმომადგენლებისაგან. ყოველ სახელმწიფოს უფლება აქვს დაესწროს სესიას ხუთი წარმომადგენელი, მაგრამ დელეგაციას მხოლოდ ერთი ხმა აქვს.

გენერალური ასამბლეა განიხილავს ყველა საკითხს, რომელიც ეხება მშვიდობის დაცვას, თუ ეს საკითხი უკვე არ განხილულა უშიშროების საბჭოში. იხილავს უშიშროების საბჭოს და სხვა ორგანოების ანგარიშებს. ასევე იძლევა რეკომენდაციებს ყველა იმ დავის მშვიდობიანად გადაწყვეტის შესახებ, რომლებიც ვნებენ მეგობრულ თანამშრომლობას სახელმწიფოებს შორის. გენერალური ასამბლეა უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციით **ნიშნავს გენერალურ მდივანს**, ასევე უშიშროების საბჭოსთან ერთად **ირჩევს საერთაშორისო სასამართლოს წევრებს**, განიხილავს და ამტკიცებს ორგანიზაციის ბიუჯეტს.

მუშაობა წარმოებს პლენარულ და კომიტეტის სხდომებზე. იქმნება 7 კომიტეტი.

generaluri asamblea Sedgeba oragnizaciis yvela wevrisagan.. orSanizaciis TiToeul wevrs hyavs ara umetes xuTi warmomadgenlisa generalur asambleasi.

გენერალური ასამბლეა - გაეროს მთავარი სათათბირო ორგანო, სადაც წარმოდგენილია გაეროს ყველა წევრი სახელმწიფო. თითოეულ მათგანს ხმის მიცემის თანაბარი უფლება აქვს (1 ხმა).

გენერალური ასამბლეა მოიწვევა ყოველწლიურად, ხოლო აუცილებლობის შემთხვევაში შეიძლება მოწვეულ იქნეს სპეციალური ან საგანგებო სპეციალური სესიები. იგი უფლებამოსილია განიხილოს ნებისმიერი საკითხი გაეროს წესდების ფარგლებში, რეკომენდაცია მისცეს წევრ სახელმწიფოებს ყველა საკითხზე და საქმეზე, გარდა იმ საკითხებისა, რომლებიც გაეროს უშიშროების საბჭოს კომპეტენციას მიეკუთვნება. გენერალურ ასამბლევას აქვს 6 მთავარი კომიტეტი თავისი საქმიანობის ძირითადი მიმართულებების შესაბამისად, ასევე სხვა დამხმარე ორგანოები. ასამბლეის სხდომაზე გადაწყვეტილებები მნიშვნელოვან საკითხებზე მიიღება ხმათა 2/3-ით, სხვა საკითხებზე - ხმათა უბრალო უმრავლესობით. გენერალური ასამბლეის რეზოლუციებს არა აქვთ კანონის ძალა, მხოლოდ სარეკომენდაციო ხასიათს ატარებენ.

უშიშროების საბჭო

გაეროს მუდმივმოქმედი ორგანო. გაეროს წესდების შესაბამისად უშიშროების საბჭოს აქვს დაკისრებული მთავარი პასუხისმგებლობა საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნებაზე. იგი უფლებამოსილია იმოქმედოს გაეროს ყველა წევრი სახელმწიფოს სახელით, რომლებიც ვალდებული არიან დაემორჩილონ მის გადაწყვეტილებებს და შეასრულონ ისინი. უშიშროების საბჭო განსაზღვრავს მშვიდობისათვის საფრთხის არსებობას, მშვიდობის დარღვევას, აგრესიის აქტს, იღებს რეკომენდაციებს და წყვეტს, რა ღონისძიებები უნდა გატარდეს მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნების ან მისი აღდგენისათვის. უშიშროების საბჭოს რეზოლუციებს საერთაშორისო კანონის ძალა აქვს და საჭიროების შემთხვევაში, მსოფლიოში მშვიდობის შენარჩუნებისა და სახიფათო სახელმწიფოების დამორჩილებისათვის ძალადობის გამოყენების უფლებასაც იძლევა.

უშიშროების საბჭოს ეკისრება ძირითადი პასუხისმგებლობა მშვიდობის დაცვისა და ხალხთა უშიშროების უზრუნველყოფის საქმეში. იგი შედგება 15 წევრისაგან, რომელთა შორის 5 მუდმივია, ხოლო 10 არამუდმივი. ეს ხუთი ადგილი ხუთ დიდ სახელმწიფოს ეკუთვნის - აშშ, ინგლისს, საფრანგეთს, რუსეთს და ჩინეთს, რომელთაც ძირითადი პასუხისმგებლობა ეკისრებათ მსოფლიოში მშვიდობის შენარჩუნებისა და განმტკიცებისათვის. დანარჩენ 10 წევრს ირჩევს გენერალური ასამბლეა ორი წლის ვადით, გეოგრაფიული რაიონებისა და კანდიდატი სახელმწიფოების მიერ მშვიდობის დაცვაში შეტანილი წვლილის გათვალისწინებით.

უშიშროების საბჭოს ფუნქციები:

B

- ა) იცავს საერთაშორისო მშვიდობასა და უშიშროებას
- ბ) იძიებს ყველა დავას და სიტუაციას, რომელმაც შეიძლება გამოიწვიოს საერთაშორისო დაძაბულობა
- გ) იძლევა რეკომენდაციას ასეთი დავების გადაწყვეტის მეთოდების შესახებ
- დ) იმუშავებს შეიარაღების რეგულირების სისტემის შექმნის გეგმებს
- ე) განსაზღვრავს მშვიდობის დარღვევის საფრთხისას და აგრესიის აქტის ფაქტს და იძლევა რეკომენდაციებს საჭირო ზომების მიღებისათვის.
- ვ) მიმართავს სამხედრო მოქმედებებს აგრესორების წინააღმდეგ
- ზ) იძლევა რეკომენდაციებს ახალი წევრების მიღების და გენერალური მდივნის დანიშვნის თაობაზე
- თ) გენერალურ ასამბლეასთან ერთად ირჩევს საერთაშორისო სასამართლოს წევრებს და ა.შ

ეკონომიკური და სოციალური საბჭო - [გაეროს](#) ორგანო, რომელიც უფლებამოსილია ჩაატაროს გამოკვლევები და შეადგინოს ანგარიშები საერთაშორისო საკითხებზე ეკონომიკის, სოციალურ ურთიერთობათა, კულტურის, განათლების, ჯანდაცვის, ადამიანთა უფლებების, ეკოლოგიის და სხვა სფეროებში, მისცეს რეკომენდაციები [გენერალურ ასამბლეას](#), მის წევრებს, [გაეროს სპეციალიზებულ დაწესებულებებს](#), კოორდინაცია გაუწიოს მათ საქმიანობას, გააფორმოს ხელშეკრულებები (რომლებიც მტკიცდება გენერალური ასამბლეის მიერ), მიიღოს მათგან ანგარიშები, წარუდგინოს [უშიშროების საბჭოს](#) შესაბამისი ინფორმაცია. საბჭოს სესიები, როგორც წესი, ტარდება წელიწადში ორჯერ. იგი შედგება გენერალური ასამბლეის მიერ არჩეული გაეროს 54 წევრისაგან. ყოველწლიურად ხდება წევრთა 1/3-ის გადარჩევა. საბჭოს აქვს რეგიონული კომისიები.

შედგება 54 წევრისაგან, რომელთაც ირჩევს გენერალური ასამბლეა სამი წლით. ყოველწლიურად ასამბლეა განაახლებს საბჭოს ერთი მესამედით. საბჭოში ირჩევენ გეოგრაფიული ჯგუფების მიხედვით: აფრიკიდან - 14, აზიიდან - 11, ლათინური ამერიკა და არაბები - 1-, დასავლეთ ევროპა - 13, აღმოსავლეთ ევროპა 6. საქართველო არჩეულ იქნა საბჭოს წევრად 2000 წლის შემოდგომაზე.

საბჭო

- ა) უზრუნველყოფს ორგანიზაციის ეკონომიკურ და სოციალურ საქმიანობას
 - ბ) იკვლევს, ადგენს მოხსენებებს და რეკომენდაციებს იძლევა საერთაშორისო საკითხებზე ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, განათლების და სხვა დარგებში.
 - გ) რეკომენდაციას იძლევა ადამიანის უფლებისა და ყველასათვის ძირითად თავისუფლებათა პატივისცემით დაცვა-წახალისების მიზნით.
 - დ) იწვევს საერთაშორისო კონფერენციებს და იმუშავებს სათანადო კონვენციებს პროექტების გენერალურ ასამბლეაში წარსადგენად.
 - ე) აწარმოებს მოლაპარაკებას სპეციალიზირებულ ორგანიზაციებთან გაეროსთან მათი ურთიერთობის შესახებ და ა.შ.
- შექმნილია 5 რეგიონალური ეკონომიკური კომისია: ევროპისათვის, აზიისა და შორეული აღმოსავლეთისათვის, ლათინური ამერიკისათვის, დასავლეთ აზიისათვის.
- საბჭო ხელმძღვანელობს აგრეთვე სხვადასხვა ორგანოს, რომელთა მიზანია განვითარებადი ქვეყნებისათვის ტექნიკური დახმარების გაწევა.

გაეროს სამდივნო — გაეროს ბიუროკრატიული ორგანო, რომლის წევრები ახორციელებენ ორგანიზაციის ყოველდღიურ საქმიანობას და მის პროექტებს. სამდივნოს ხელმძღვანელობს გაეროს მთავარი ადმინისტრაციული თანამდებობის პირი - *გენერალური მდივანი*, რომელიც ინიშნება გენერალური ასამბლეის მიერ უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციით 5 წლის ვადით. იგი ახორციელებს სამდივნოს ყველა ქვედანაყოფის საერთო ხელმძღვანელობას, უფლება აქვს უშიშროების საბჭოს აცნობოს ნებისმიერი საკითხი, რომელიც მისი აზრით საფრთხეს უქმნის საერთაშორისო მშვიდობას და უსაფრთხოებას. გაეროს მთავარი თანამდებობის პირია გენერალური მდივანი, რომელსაც ადმინისტრაციული უფლებები გააჩნია - იგი წარმოადგენს ორგანიზაციას საერთაშორისო ასპარეზზე, უფლებამოსილია უშიშროების საბჭოს ყურადღება მიაქცევინოს ყველა ისეთ საკითხზე, რომელიც, მისი აზრით, ემუქრება მშვიდობასა და ხალხთა უშიშროებას.

გენერალური მდივანი ინიშნება 5 წლის ვადით, გენერალური ასამბლეის მიერ უშიშროების საბჭოს რეკომენდაციის საფუძველზე. გაეროს მდივანი დგას უზარმაზარი აპარატის სათავეში, რომელიც ათი ათას მუშაკს ითვლის. ამ მრავალფეროვან საქმიანობაში გენერალური მდივნის დასახმარებლად შემოიღეს გაეროს ვიცე-გენერალური მდივნის თანამდებობა.

საერთაშორისო სასამართლო - გაეროს მთავარი სასამართლო ორგანო. შეიქმნა 1945 წელს. მისი მიზანია სახელმწიფოთა შორის დავების გადაწყვეტა მათი თანხმობით და იძლევა კონსულტაციებს და დასკვნებს სამართლებრივ საკითხებზე. სასამართლო შედგება 15 მოსამართლისაგან, რომელსაც ირჩევს გაეროს გენერალური ასამბლეა და უშიშროების საბჭო 9 წლით, ამასთან ყოველ 3 წელიწადში ხდება სასამართლოს წევრთა 1/3-ის გადარჩევა. მის შემადგენლობაში არ შეიძლება იყოს ერთი ქვეყნის ერთდროულად ორი მოქალაქე. სასამართლო ფუნქციონირებს წესდების საფუძველზე, რომელიც გაეროს წესდების განუყოფელი ნაწილია. სასამართლოს ადგილსამყოფელია ქალაქი ჰააგა (ნიდერლანდი).

შედგება 15 მოსამართლისაგან, რომელთაც ცხრა წლის ვადით, ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად ირჩევენ გენერალური ასამბლეა და უშიშროების საბჭო. მოსამართლეებს ირჩევენ კვალიფიკაციის მიხედვით და არა მოქალაქეობის გათვალისწინებით, ე.ი. პირველ რიგში მხედველობაში მიიღება მეცნიერული და პრაქტიკული კვალიფიკაცია, ავტორიტეტი. ერთსა და იმავე სახელმწიფოს არ შეიძლება სასამართლოში ორი მოსამართლე ჰყავდეს.

სასამართლო იხილავს მხოლოდ ისეთ საქმეებს, სადაც მხარეებად მხოლოდ წევრი სახელმწიფოები გამოდიან.

სასამართლო წარმოებაში მხოლოდ მაშინ ღებულობს საქმეს, თუ ორივე მოდავე თანახმაა იურისდიქციაზე. თუ ერთ-ერთი მხარე უარს ამბობს საქმის სასამართლოში გადაცემაზე, სასამართლოს იურისდიქციაზე, იგი მოვალეა შეასრულოს სასამართლოს გადაწყვეტილება, წინააღმდეგ შემთხვევაში მეორე მხარეს უფლება აქვს მიმართოს უშიშროების საბჭოს სასამართლოს გადაწყვეტილების ცხოვრებაში გატარების უზრუნველსაყოფად.

სამეურვეო საბჭო - გაეროს ორგანო, რომლის მიზანია კოლონიებისა და დამოკიდებული ტერიტორიების განვითარებაზე ზრუნვა მათ დამოუკიდებლობამდე. 1994 წელს ამ ორგანომ დროებით შეაჩერა ფუნქციონირება გაეროს სამეურვეო უკანასკნელი ქვეყნის პალაუს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ.

მოწოდებული იყო ხელი შეეწყო კოლონიებში მცხოვრები ხალხებისათვის მიეღწიათ თვითმმართველობისათვის ან დამოუკიდებლობისათვის. მაგრამ, იმის გამო, რომ მეურვეობის საბჭოს შემადგენლობაში ჭარბობდა კოლონიზატორთა წარმომადგენლები, მისი მუშაობა სასურველ ნაყოფს არ იძლეოდა და იგი მალე ჩიხში აღმოჩნდა.

1960 წელს მიღებულმა დეკლარაციამ კოლონიური და დამოუკიდებელი ქვეყნებისათვის დამოუკიდებლობის მინიჭების შესახებ და ამ დეკლარაციის ცხოვრებაში გატარებამ დაშალა მსოფლიო კოლონიური სისტემა, ამიტომ, ამ პირობებში მეურვეობის საბჭოს არსებობას აზრი

B

აღარ აქვს. დღეს გაეროს ეს ორგანო აღარ შეეფერება თანამედროვეობის ამოცანებს და მისი არსებობა გაუმართლებელია.

გაეროს სისტემაში შედიან რიგი დამხმარე ორგანოებისა (ფონდები, პროგრამები, სააგენტოები, კომიტეტები, საბჭოები), რომლებიც შექმნილი არიან გენერალური ასამბლეის გადაწყვეტილებით და რომელთა მშვეობით იგი კოორდინაციას უწევს გაეროს წესდებით განსაზღვრული ცალკეული საქმიანობების და ღონისძიებების განხორციელებას.

- გაეროს განვითარების პროგრამა
- გაეროს გარემოსდაცვითი პროგრამა
- გაეროს ბავშვთა ფონდი
- მსოფლიო სასურსათო საბჭო
- გაეროს ვაჭრობისა და განვითარების კონფერენცია
- გაეროს კომიტეტი კოსმოსური სივრცის მშვიდობიანი მიზნებით გამოყენებისათვის
- საერთაშორისო სამართლის კომისია

გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულებები — საერთაშორისო სამთავრობათაშორისო ორგანიზაციები ეკონომიკურ, სოციალურ და ჰუმანიტარულ საკითხებში, რომლებიც გაეროსთან დაკავშირებული არიან საერთაშორისო შეთანხმებებით. გაეროს წევრი სახელმწიფოების უმრავლესობა ამ დაწესებულებების წევრებიც არიან.

- მსოფლიო საფოსტო კავშირი (UPU)
- შრომის საერთაშორისო ორგანიზაცია (ILO)
- ელექტროკავშირის საერთაშორისო კავშირი (ITU)
- სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია (ICAO)
- გაეროს განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაცია (UNESCO)
- ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია (WHO)
- მეტეოროლოგიის მსოფლიო ორგანიზაცია (WMO)
- მსოფლიო საზღვაო ორგანიზაცია (IMCO)
- ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაცია (WIPO)
- გაეროს ინდუსტრიული განვითარების ორგანიზაცია (UNIDO)
- სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია (FAO)
- რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი (IBRD)
- განვითარების საერთაშორისო ასოციაცია (IDA)
- საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია (IFC)
- საერთაშორისო სავალუტო ფონდი (IMF)
- სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდი (IFAD)

29. გაეროს უშიშროების საბჭო + (კომპეტენცია, „ერთმხრივობის პრინციპი)

უშიშროების საბჭო

გაეროს მუდმივმოქმედი ორგანო. გაეროს წესდების შესაბამისად უშიშროების საბჭოს აქვს დაკისრებული მთავარი პასუხისმგებლობა საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნებაზე. იგი უფლებამოსილია იმოქმედოს გაეროს ყველა წევრი სახელმწიფოს სახელით, რომლებიც ვალდებული არიან დაემორჩილონ მის გადაწყვეტილებებს და შეასრულონ ისინი. უშიშროების საბჭო განსაზღვრავს მშვიდობისათვის საფრთხის არსებობას, მშვიდობის დარღვევას, აგრესიის აქტს, იღებს რეკომენდაციებს და წყვეტს, რა ღონისძიებები უნდა გატარდეს მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნების ან მისი აღდგენისათვის. უშიშროების საბჭოს რეზოლუციებს საერთაშორისო კანონის ძალა აქვს და საჭიროების შემთხვევაში, მსოფლიოში მშვიდობის შენარჩუნებისა და სახიფათო სახელმწიფოების დამორჩილებისათვის ძალადობის გამოყენების უფლებასაც იძლევა.

უშიშროების საბჭოს ეკისრება ძირითადი პასუხისმგებლობა მშვიდობის დაცვისა და ხალხთა უშიშროების უზრუნველყოფის საქმეში. იგი შედგება 15 წევრისაგან, რომელთა შორის 5 მუდმივია, ხოლო 10 არამუდმივი. ეს ხუთი ადგილი ხუთ დიდ სახელმწიფოს ეკუთვნის - აშშ, ინგლისს, საფრანგეთს, რუსეთს და ჩინეთს, რომელთაც ძირითადი პასუხისმგებლობა ეკისრებათ მსოფლიოში მშვიდობის შენარჩუნებისა და განმტკიცებისათვის. დანარჩენ 10 წევრს ირჩევს გენერალური ასამბლეა ორი წლის ვადით, გეოგრაფიული რაიონებისა და კანდიდატი სახელმწიფოების მიერ მშვიდობის დაცვაში შეტანილი წვლილის გათვალისწინებით.

უშიშროების საბჭოს ფუნქციები:

- ა) იცავს საერთაშორისო მშვიდობასა და უშიშროებას
- ბ) იძიებს ყველა დავას და სიტუაციას, რომელმაც შეიძლება გამოიწვიოს საერთაშორისო დაძაბულობა
- გ) იძლევა რეკომენდაციას ასეთი დავების გადაწყვეტის მეთოდების შესახებ
- დ) იმუშავებს შეიარაღების რეგულირების სისტემის შექმნის გეგმებს
- ე) განსაზღვრავს მშვიდობის დარღვევის საფრთხისას და აგრესიის აქტის ფაქტს და იძლევა რეკომენდაციებს საჭირო ზომების მიღებისათვის.
- ვ) მიმართავს სამხედრო მოქმედებებს აგრესორების წინააღმდეგ

ზ) იძლევა რეკომენდაციებს ახალი წევრების მიღების და გენერალური მდივნის დანიშვნის თაობაზე

თ) გენერალურ ასამბლეასთან ერთად ირჩევს საერთაშორისო სასამართლოს წევრებს და ა.შ

უშიშროების საბჭოს გადაწყვეტილებანი პროცედურულ საკითხებზე მიიღება ცხრა ხმით მაინც, მიუხედავად იმისა, თანახმაა ამაზე ხუთივე დიდი სახელმწიფო თუ არა. მაგრამ, თუ განიხილება არაპროცედურული საკითხები, მაშინ აღნიშნული 9 ხმა უნდა შეიცავდეს ყველა მუდმივი წევრის დადებით ხმას.

30. გაეროს საერთაშორისო სასამართლო +(24/ 38 (სტატუტუ) მუხლი)

საერთაშორისო სასამართლო - [გაეროს](#) მთავარი სასამართლო ორგანო. შეიქმნა [1945](#) წელს. მისი მიზანია სახელმწიფოთა შორის დავების გადაწყვეტა მათი თანხმობით და იძლევა კონსულტაციებს და დასკვნებს სამართლებრივ საკითხებზე. სასამართლო შედგება 15 მოსამართლისაგან, რომელსაც ირჩევს გაეროს [გენერალური ასამბლეა](#) და [უშიშროების საბჭო](#) 9 წლით, ამასთან ყოველ 3 წელიწადში ხდება სასამართლოს წევრთა 1/3-ის გადარჩევა. მის შემადგენლობაში არ შეიძლება იყოს ერთი ქვეყნის ერთდროულად ორი მოქალაქე. სასამართლო ფუნქციონირებს წესდების საფუძველზე, რომელიც გაეროს წესდების განუყოფელი ნაწილია. სასამართლოს ადგილსამყოფელია ქალაქი [ჰააგა \(ნიდერლანდი\)](#).

შედგება 15 მოსამართლისაგან, რომელთაც ცხრა წლის ვადით, ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად ირჩევენ გენერალური ასამბლეა და უშიშროების საბჭო. მოსამართლეებს ირჩევენ კვალიფიკაციის მიხედვით და არა მოქალაქეობის გათვალისწინებით, ე.ი. პირველ რიგში მხედველობაში მიიღება მეცნიერული და პრაქტიკული კვალიფიკაცია, ავტორიტეტი. ერთსა და იმავე სახელმწიფოს არ შეიძლება სასამართლოში ორი მოსამართლე ჰყავდეს.

სასამართლო იხილავს მხოლოდ ისეთ საქმეებს, სადაც მხარეებად მხოლოდ წევრი სახელმწიფოები გამოდიან.

სასამართლო წარმოებაში მხოლოდ მაშინ ღებულობს საქმეს, თუ ორივე მოდავე თანახმაა იურისდიქციაზე. თუ ერთ-ერთი მხარე უარს ამბობს საქმის სასამართლოში გადაცემაზე, სასამართლოს იურისდიქციაზე, იგი მოვალეა შეასრულოს სასამართლოს გადაწყვეტილება,

B

წინააღმდეგ შემთხვევაში მეორე მხარეს უფლება აქვს მიმართოს უშიშროების საბჭოს სასამართლოს გადაწყვეტილების ცხოვრებაში გატარების უზრუნველსაყოფად.

სასამართლო იხილავს მხოლოდ ისეთ საქმეებს, სადაც მხარეებად მხოლოდ წევრი სახელმწიფოები გამოდიან.

სამართლის წყაროები, რომლებსაც იყენებს სასამართლო საქმის განხილვისას, შემდეგია:

1) საერთაშორისო კონვენციები

2) საერთაშორისო ჩვეულება

3) სამართლის ზოგადი პრინციპები

4) სასამართლო გადაწყვეტილებანი და საჯარო სამართლის სპეციალისტების დოქტრინა - შეხედულებები, სწავლება და ა.შ.

სასამართლო წარმოებაში მხოლოდ მაშინ ღებულობს საქმეს, თუ ორივე მოდავე თანახმაა იურისდიქციაზე. თუ ერთ-ერთი მხარე უარს ამბობს საქმის სასამართლოში გადაცემაზე, სასამართლოს ურისდიქციაზე, იგი მოვალეა შეასრულოს სასამართლოს გადაწყვეტილება, წინააღმდეგ შემთხვევაში მეორე მხარეს უფლება აქვს მიმართოს უშიშროების საბჭოს სასამართლოს გადაწყვეტილების ცხოვრებაში გატარების უზრუნველსაყოფად.

(24 მუხლი) Tuki raime gansakuTrebuli mizeziT sasamarTlos wevri Tvlis, rom igi ar unda monawileobdes gansazRvruli saqmis gadwyvetaSi, igi amis Sesaxeb acnobebs Tavmjdomares. 2. Tu Tavmjdomare Tvlis, rom sasamarTlos romelime wevri raime gansakuTrebuli mizeziT ar unda monawileobdes romelime gansazRvruli saqmis gansaxilvel sxdomaSi, igi afrTxilebs mas amis Sesaxeb. 3. Tuki amasTan wamoiWreba azrTa sxvadasxvaoba sasamarTlos wevrSa da Tavmjdomares Soris, igi gadawydeba sasamarTlo ganGinebiT.

(38) sasamarTlo, romelic movalea gadawyvitos misTvis gadacemuli davebi saerTaSoriso samarTlis safuZvelze, iyenebs: a) saerTaSoriso konvenciebs, rogorc zogadebs, ise, specialurebs, romlebic adgenen modave saxelmwifoebis mier garkveviT aRiarebul wesebs; b) saerTaSoriso wes-Gveulebas, rogorc samarTlebriv normad aRiarebuli sayovelTao praqtikis dadasturebas; g) civilizebuli erebis mier aRiarebuli samarTlis zogad principebs; d) 59 muxSi aRniSnuli SesworebiT, gansakuTrebiT kvalificirebuli specialistebis sasamarTlo gadawyvetilebebsa da doqtrinebs sxvadasxva erebis sajaro samarTaSi damatebiT saSualebad samarTlebrivi normebs dasadgenad. 2. es dadgenileba ar zRudavs sasamarTlos uflebas gadawyvitos saqme ex aequo et bono, Tuki mxareebi amas eTanxmebian.